66

GEVECHTSHANDLEIDING.

Kon. Bat. Gen.
VI
472

GEVECHTSHANDLEIDING.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor Induk : 1444 /PN-Kwecu/2010
BIB - ID :
ITEM - ID :
Asal : Museum Pusat

VI 472

GEVECHTSHANDLEIDING

VOOR HET

VELDLEGER

IN

NEDERLANDSCH-INDIË.

UITGEGEVEN OP LAST VAN DEN COMMANDANT VAN HET LEGER
(KABINETS-BESCHIKKING VAN DEN 4DEN DECEMBER 1911).

LANDSDRUKKERIJ — WELTEVREDEN
1912

BAT
GENOOTSCHAP
VAN
K.EN W.

INHOUD.

BLADZ.

I. Algemeene opmerkingen..... 1

II. Terrein..... 1

III. Opheldering. Zelfstandige en brigade-cavalerie. Andere middelen..... 3

IV. Beoordeeling van den toestand. Besluit. Bevelen. Middelen voor de bevelvoering en voor het ontvangen van berichten..... 8

V. Opmarsch en ontwikkeling tot het gevecht... 15

VI. Het gevecht der verbonden wapens..... 16
a. algemeene beginselen..... 16
b. taak der verschillende wapens..... 26
c. het voorafberaamd gevecht..... 34
1. de aanval..... 34
2. de verdediging..... 42
3. het gebruik van vestingartillerie bij de verdediging van voorbereide stellingen.. 53
d. het ontmoetingsgevecht..... 56
e. nachtgevechten..... 58

VII. Overgang tot den toestand van rust na het gevecht..... 63

Aanhangsel:

De taak van den geneeskundigen dienst in en na het gevecht..... 66

Ieder bevelvoerende moet **verantwoordelijkheid** durven dragen.

De moed der verantwoordelijkheid kweekt **initiatief**, d. i. de drang naar zelfstandig handelen **binnen de grenzen der bevoegdheid en in overeenstemming met de gegeven bevelen.**

Op den voorgrond moet staan, dat alle bevelen zonder voorbehoud en **met inspanning van alle krachten** moeten worden uitgevoerd, en dat, als het onmogelijk is ze letterlijk op te volgen, toch steeds moet worden gehandeld in den geest van hem, die de bevelen gaf.

Eene persoonlijke beoordeeling van de waarde der bevelen op zich zelf is uitgesloten. Alleen dan, wanneer de vaste overtuiging bestaat, dat de meerdere andere bevelen zou hebben gegeven, indien hij de hem niet bekende omstandigheden had voorzien, wordt het **plicht**, dienovereenkomstig, volgens eigen inzicht te handelen, met name dan, wanneer een onmiddellijk handelen wordt geëischt, zonder dat er tijd of gelegenheid is nieuwe bevelen te vragen.

Het is een eerste plicht van zelfstandig optredende onderbevelhebbers hunne afdeeling geheel of ten deele te doen oprukken in de richting, waarin een gevecht zich door het hevig vuur openbaart, behoudens het geval, waarin dit oprukken onvereenigbaar is met den aard van de hun verstrekte opdracht.

Alle troepencommandanten moeten er van zijn doordrongen, dat bij een plotseling stuiten op den vijand alleen van een zonder aarzelen ondernomen offensief heil is te verwachten.

I. ALGEMEENE OPMERKINGEN.

1. De gevechtshandleiding heeft ten doel een beeld te geven van de wijzen, waarop het hedendaagsch gevecht in grootere verbanden wordt gevoerd, van de factoren, welke daarop van invloed zijn en van de middelen, welke den A.B. daarbij ten dienste staan.

2. Voor eene oordeelkundige toepassing van deze handleiding wordt grondige kennis vereischt van de vechtwijze van elk der wapens afzonderlijk, terwijl bekendheid met de geschiedenis der jongste oorlogen en de daaruit te trekken leeringen voor de gevechtsvoering van groote waarde zijn.

3. De wijze, waarop het gevecht door ieder wapen op zich zelf wordt gevoerd, is aangegeven in de reglementen en voorschriften der verschillende wapens. In verband hiermede bevat deze handleiding slechts algemeene aanwijzingen voor **het gevecht van de verbonden wapens**, welke aanwijzingen meer in het bijzonder op de taak van den A.B. betrekking hebben.

4. Innige samenwerking van alle wapens is eene hoofdvoorwaarde voor de bereiking van het gevechtsdoel.

II. HET TERREIN.

5. (1) Nauwkeurige bekendheid met de gesteld-

heid van het terrein is van groote waarde voor de leiding van het gevecht.

(2) Hoewel deze kennis, welke een juist gebruik van het terrein waarborgt, als regel slechts door eene tijdige en zorgvuldige verkenning kan worden verkregen, mag deze verkenning de gevechtshandelingen echter nimmer zoodanig vertragen, dat het gestelde doel niet zou worden bereikt.

6. (1) Gedurende den opmarsch en de inleidende bewegingen moet er naar worden gestreefd het terrein zoodanig te benutten, dat waarneming door den vijand zooveel mogelijk wordt voorkomen.

(2) Daarom behoort ieder aanvoerder, waar mogelijk, **bedekt terrein** op te zoeken en **open terrein** te vermijden.

(3) Hoewel in bedekt terrein de gesloten vormen meermalen ongestraft kunnen worden toegepast, zij men er op bedacht, dat nimmer de zekerheid bestaat, dat de eigen troepen niet door den vijand worden waargenomen en dus ook in dergelijk terrein de kans bestaat plotseling onder werkzaam vuur te komen.

(4) In verband daarmede kan het aanbeveling verdienen ook in bedekt terrein tot ontwikkeling over te gaan, zoodra men op den afstand van het werkzaam artillerievuur van den vijand is gekomen.

(5) Opeenhooping van troepen in bedekt terrein is altijd nadeelig.

7. (1) Open terrein is ongunstig voor den aanval en mag alleen bij afwezigheid van bedekt terrein worden betreden. In zoodanig geval moeten daar slechts zwakke krachten in ijle formatiën

worden ingezet, en de hoofdkrachten worden aangewend, waar gedekte nadering mogelijk is.

(2) Slechts in geval gedekte nadering **overal** onmogelijk blijkt, moet de beslissing op open terrein worden gezocht.

8. Ook in moeilijk terrein mogen orde en samenhang nimmer blijvend verloren gaan. **Van elke gelegenheid, welke het terrein biedt om orde en samenhang te herstellen, moet worden partij getrokken.**

III. OPHELDERING. ZELFSTANDIGE EN BRIGADE-CAVALERIE. ANDERE MIDDELEN.

9. (1) Aan ieder gevecht ligt in den regel een bepaald doel ten grondslag.

(2) Om het gevechtsdoel te kunnen vaststellen, en den daarop volgenden strijd onder de voordeeligste voorwaarden te kunnen voeren, moet de A. B. beschikken over de noodige gegevens omtrent den vijand.

(3) Deze gegevens kunnen voor een deel berusten op van hoogerhand en van commandanten van nevenafdeelingen ontvangen inlichtingen, op spionnenberichten of op mededeelingen van de bevolking; zij behooren echter te worden vervolledigd door waarnemingen van de eigen troepen, bij voorkeur op een aantal plaatsen tegelijk en door persoonlijke waarneming.

(4) Daarom is elk commandovoerende verplicht de door hem waargenomen belangrijke feiten of ontvangen mededeelingen zoo spoedig mogelijk ter kennis van zijn chef te brengen, en met alle mid-

delen er naar te streven dezen bij voortduring op de hoogte te houden van den toestand, welke eisch niet alleen geldt patrouillecommandanten en commandanten van speciaal met opheldering- of beveiligingsdiensten belaste afdeelingen, doch allen, die met den vijand aanraking kregen.

10. (1) Voor den opheldering dienst, welke ten doel heeft den A B. de strategische gegevens te verschaffen, noodig voor de leiding der operatiën, worden bepaalde troepenafdeelingen bestemd, welker taak in het V. V. is omschreven.

2) De opheldering dienst op groote afstanden behoort inzonderheid tot de taak der zelfstandige cavalerie, daartoe c. q. gesteund door wielrijders- en (of) infanterieafdeelingen, waaraan mitrailleurafdeelingen kunnen worden toegevoegd.

(3) De taak der nabijverkenning deelt de zelfstandige cavalerie in hoofdzaak met de brigadecavalerie, welke laatste tevens is belast met den veiligheidsdienst.

11. De brigade cavalerie is in de eerste plaats bestemd voor de rechtstreeksche beveiliging der brigade, waaronder mede te verstaan het beletten der nabijverkenning aan vijandelijke cavalerie. De met den veiligheidsdienst belaste cavalerieafdeelingen worden als regel gesteld onder bevel van den commandant der veiligheidstroepen.

12. Naarmate de afstand tusschen de partijen vermindert en de kans op een treffen toeneemt, gaat de **strategische** verkenning der zelfstandige

cavalerie over in eene **tactische**, waarbij moet worden getracht die gegevens te verkrijgen omtrent terrein en vijand, welke de A. B. behoeft om zijn gevechtsplan te kunnen vaststellen.

13. Zijn beide partijen elkander zoo dicht genaderd, dat aanraking tusschen de voorste troepenafdeelingen elk oogenblik kan worden verwacht, dan maakt de zelfstandige cavalerie het gevechtsfront vrij en zet hare verkenningen voort op de vleugels en in den rug van de tegenpartij, de taak der nabijverkenking in front overlatende aan de brigade-cavalerie of aan andere daarvoor aangewezen afdeelingen, in afwachting van de ontwikkeling der eigen strijdmacht.

14. (1) Van hoeveel waarde eene goedgeleide verkenning door zelfstandige en brigade-cavalerie ook is, zoo zal bij ontmoetingsgevechten en in sommige andere gevallen alleen het inleidend gevecht zelf tot eene juiste beoordeeling van den toestand kunnen leiden.

(2) Daarom moeten alle aanvoerders zich beijveren den A. B. ook gedurende het gevecht voortdurend in te lichten omtrent den stand van zaken en belangrijke voorvallen bij den vijand.

15. (1) Aan het inleidend gevecht, dat ten doel heeft de door den vijand op het gevechtsveld getroffen **tactische** maatregelen zoo nauwkeurig mogelijk vast te stellen, nemenin den regel alle wapensoorten deel.

(2) De **zelfstandige cavalerie** tracht daarbij in 's vijands rug de sterkte en opstelling van vijande-

lijke reserves uit te vorschen, en mogelijke omtrekkingen of de nadering van vijandelijke versterkingen tijdig te berichten, zonder zich evenwel zoo ver van het gevechtsterrein te verwijderen, dat ingrijpen in het gevecht door hare hoofdmacht niet te allen tijde verzekerd blijft.

(3) De **brigade-cavalerie** verkent de uitbreiding der vijandelijke vleugels en waarschuwt tijdig tegen verlengingen, welke op eene poging tot omvatting zouden duiden. Tevens beveiligt zij de flanken van de eigen strijdmacht. Bij deze verkenning wordt de brigade-cavalerie zoo noodig door infanterie gesteund, die dan tijdig behoort te worden vooruitgezonden.

(4) De waarneming in front is in hoofdzaak de taak der **infanterie**.

(5) De verkenning door de **artillerie** geschiedt door daartoe in het bijzonder aangewezen patrouilles of door enkele personen (doel- en terreinverkenners), bij voorkeur onder persoonlijke leiding van den artillerie-commandant. Voor deze verkenningen zullen ook officieren moeten worden gebezigd, terwijl het in bijzondere gevallen aanbeveling kan verdienen, om de artillerie-verkenners met de voor de nabijverkenning bestemde cavalerie vooruit te zenden.

16. Bij den opmarsch naar en gedurende het verblijf in de vuurstelling behoort aan de waarneming van den naasten omtrek de meeste zorg te worden gewijd. Is daarvoor geen afzonderlijke troep beschikbaar gesteld, dan moet de artillerie zelf in die waarneming voorzien. Vooral bedekte onbezette terreinen op de flanken van de vuurstelling vereischen onafgebroken bijzondere aandacht.

17. (1) Gedurende het vuurgevecht moeten de batterij-commandanten de handelingen des vijands en die van den eigen troep onafgebroken en zooveel mogelijk persoonlijk blijven waarnemen.

(2) Elke belangrijke waarneming wordt aan den A. B. en aan de neventroepen medegedeeld.

18. Tegenover versterkte stellingen zijn veelal ook technische verkenningen noodzakelijk, welke onder dekking van infanterie door genie-officieren, bij voorkeur gedurende de duisternis, worden uitgevoerd.

19. (1) Als hulpmiddelen voor den opheldersingsdienst zullen in de naaste toekomst ook vaste ballons en vliegtuigen in aanmerking komen. Eerstgenoemde dienen uitsluitend voor de nabijverkenning en vangen hare taak aan, waar de verkenning in front door de cavalerie moet eindigen. Meer in het bijzonder kunnen zij dienen, om den opmarsch tot het gevecht, de verdeeling en ontplooiing van de vijandelijke strijdkrachten, den opmarsch en de opstelling van vijandelijke batterijen, en de aangebrachte versterkingen in het terrein te onderkennen. Ook voor de waarneming van de eigen artilleriewerking tegen gedekte vijandelijke doelen is de vaste ballon soms van groote waarde.

(2) Om de waarnemingen met vrucht te doen geschieden, moeten de ballon-commandanten bekend zijn met de bedoelingen van den A. B. en met dezen in telefonische verbinding staan.

(3) Eene stijghoogte van 600 M. bij een afstand tot den vijand van 2500 à 3000 M. beveiligt voldoende tegen infanterie- en mitrailleurvuur,

terwijl de uitwerking van vijandelijk artillerievuur kan worden voorkomen door korte waarnemingstijden en snelle plaatsverwisselingen.

(4) Op afstanden boven de 7000 M. moet niet op waarnemingen uit vaste ballons worden gerekend.

(5) De vliegmachines dienen in de eerste plaats voor den opheldering sdienst op groote afstanden, waarbij zij onder omstandigheden, dat de zelfstandige cavalerie niet in staat is aan hare opdracht te voldoen, belangrijke diensten kunnen bewijzen.

IV. BEOORDEELING VAN DEN TOESTAND. BESLUIT. BEVELEN. MIDDELEN VOOR DE BEVELVOERING EN VOOR HET ONTVANGEN VAN BERICHTEN.

20. (1) Uit de ontvangen opdracht en de binnenkomende gegevens omtrent den vijand vormt de A. B. zich een beeld van den toestand en neemt daarop zijn beluit.

(2) Wijst de verkenning uit, dat een onmiddelijke aanval weinig resultaat belooft, dan moet worden overwogen of niet de duisternis voor de nadering zal worden benut.

(3) De beoordeeling van den toestand moet zich tot hoofdzaken bepalen.

21. (1) Bij het nemen van een besluit moet de A. B. zich wachten voor overijling. Een voorbarig besluit heeft tegenstrijdige bevelen tengevolge, welke verwarring en wanorde veroorzaken en het vertrouwen in den bevelhebber ondermijnen.

(2) Geen bevel behoort van de A. B. uit te gaan, voordat hem duidelijk voor oogen staat, wat hij wil.

22. (1) Het zich rekenschap geven van 's vijands bedoelingen en voornemens mag allerminst beoogen, de eigen maatregelen daaraan ondergeschikt te maken, maar geschiedt juist met het doel, om te trachten die voornemens te verijdelen en zoodoende met des te meer kans op succes de eigen plannen te verwezenlijken.

(2) Een bevelhebber, die zijn maatregelen alleen afhankelijk stelt van hetgeen hem **met zekerheid** aangaande den vijand bekend is, zal nimmer tot groote daden in staat zijn. Evengoed als de doorvoering van eigen plannen door 's vijands handelingen kan worden verijdeld, kunnen ook eigen handelingen de tenuitvoerlegging van 's vijands voornemens verijdelen. Steeds moet daarom het streven voorzitten den vijand vóór te zijn, ten einde den toestand te beheerschen en de handelingen der tegenpartij aan de eigen handelingen ondergeschikt te maken.

23. De A. B. mag zich bij het nemen van een besluit niet laten leiden door meeningen en raadgevingen van anderen, doch moet naar eigen inzicht en op eigen verantwoordelijkheid handelen.

24. (1) Op een eenmaal genomen besluit moet zonder dringende redenen niet worden teruggekomen.

(2) Taaie vasthoudendheid bij de doorvoering van een minder goed besluit leidt gewoonlijk tot betere resultaten dan een voortdurend zoeken naar het betere.

25. (1) Het genomen besluit wordt belichaamd in de door den A. B. uit te vaardigen gevechtsbevelen. Daar voor het gevecht geen schema kan worden gegeven, moet ook de inrichting van gevechtsbevelen van elk schema vrij blijven.

(2) Het komt er slechts op aan, dat elk bevel duidelijk en beslist is, dus geen plaats laat voor tweeërlei uitlegging.

(3) Vermoedens en verwachtingen moeten zoo min mogelijk, motiveering van eigen handelingen nimmer in deze bevelen worden opgenomen.

26. (1) Bevelen voor brigades en hoogere verbanden worden zooveel mogelijk schriftelijk gegeven. Hoofdzaak is dat bij de verschillende troependeelen de gegeven bevelen tijdig tot uitvoering kunnen komen. Korte mondelinge bevelen, zoodra mogelijk door volledige bevelen gevolgd, zullen daartoe dikwijls het beste middel zijn.

(2) Waar eenmaal het gevecht is begonnen, moeten de strijdende onderdeelen zoo min mogelijk met bevelen worden lastig gevallen, en moet de bevelvoering zich kenmerken door rust en zelfbeheersching.

27. (1) In het algemeen moet slechts datgene worden bevolen, wat ondergeschikten niet zelf uit eigen beweging kunnen of moeten doen. De keuze der middelen tot uitvoering der bevelen moet in beginsel worden vrijgelaten.

(2) Bevelen, welke tengevolge hebben, dat eene bepaalde troepenafdeeling tijdelijk buiten den rechtstreekschen invloed van den A. B. wordt gebracht, moeten ruimer zijn gesteld, naarmate de troepen-

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

afdeeling grooter en de omstandigheden, waaronder de bevelen moeten worden uitgevoerd, van te voren minder goed zijn te overzien.

(3) Ook naarmate de wederzijdsche in gevecht gewikkelde strijdkrachten talrijker zijn, zal door den A. B. meer moeten worden overgelaten aan en gerekend op het zelfbewust handelen van de onderbevelhebbers. Dit zal met name dan het geval zijn, wanneer de gevechtsuitbreiding zoo groot is, dat de A. B. niet anders dan door inkomende berichten van den toestand op de verschillende deelen van het gevechtsveld op de hoogte kan blijven; de A. B. zal in zoodanig geval voor een goede en snelle overbrenging van berichten maatregelen treffen, o. a. door detacheering naar verschillende gedeelten van het gevechtsveld van officieren uit zijn staf, die opdracht hebben hem de waargenomen belangrijke voorvallen onmiddellijk te melden.

(4) Het verdient aanbeveling, dat onderbevelhebbers mede dergelijke berichtofficieren uitzenden, terwijl in elk geval de commandant der algemeene reserve en de commandanten van c. q. afzonderlijk opgestelde deelen dier reserve, zoo zij zich niet voor hun persoon bij den A. B. bevinden, bij dezen een berichtofficier detacheeren.

28. (1) Bevelen behooren langs den hierarchieken weg te worden gegeven.

(2) Dit beginsel mag echter bevelvoerenden nimmer weerhouden, om in gevallen, waarin de omstandigheden zulks eischen, of waarin het optreden van onderaanvoerders de bereiking van het gevechtsdoel in gevaar zou brengen, die onderaanvoerders

rechtstreeks, zonder den hierarchieken weg te volgen, van bevelen te voorzien. Zoo noodig wordt hiervan te bestemder plaatse bericht.

29. (1) Voor eene richtige bevelvoering is het noodig, dat de A. B. **tijdig** de berichten krijgt, waarop hij zijne gevechtsbevelen moet gronden en de middelen bezit, om zijne beslissingen langs snellen en zekeren weg ter kennis van zijn onderaanvoerders te brengen.

(2) Voor de vervulling van eerstgenoemden eisch is in de eerste plaats eene oordeelkundige keuze van de standplaats van den A. B. van groot belang.

(3) Die standplaats dient in het algemeen zoodanig te worden gekozen, dat de A. B. van daaruit op de beste wijze in verbinding blijft met zijne onderaanvoerders, dat zij gemakkelijk is te vinden en hem in staat stelt in beslissende oogenblikken persoonlijk in te grijpen.

(4) Is die standplaats eenmaal vastgesteld en aan de onderbevelhebbers bekend gemaakt, dan zal zij niet dan bij besliste noodzakelijkheid moeten worden veranderd, in welk geval maatregelen behooren te worden getroffen, om het binnenkomen van berichten te verzekeren.

(5) Bij den aanval worde die plaats gekozen op het gedeelte van het gevechtsveld, waar de beslissing wordt gezocht; bij de verdediging dáár, waar in verband met de gekozen stelling de leiding van het geheel het gemakkelijkst is.

(6) Die plaats moet zijn gelegen buiten het werkzaam vuur des tegenstanders en zoodanig zijn gekozen, dat zij uit de verte niet gemakkelijk

waarneembaar is, waartoe de A. B. zorge, dat geen groot aantal personen zich in zijne nabijheid ophoudt, tenzij gedekte opstelling waarneming door den vijand onmogelijk maakt.

(7) Ook de commandovlag blijve voor den vijand verborgen; zij staat veelal het doelmatigst op den hoofdmarschweg, vanwaar de berichten c. q. naar den A. B. worden doorgezonden.

30. (1) Voor het opmaken, vermenigvuldigen en overbrengen van hunne bevelen beschikken de brigade-commandanten en hoogere bevelhebbers in de eerste plaats over hunne staven, waaraan naar behoefte ordonnans-officieren, ordonnansen en wielrijders kunnen worden toegevoegd.

(2) Evenzoo worden aan de staven der bataljons of van kleine uit verschillende wapens samengestelde afdeelingen steeds een zeker aantal ordonnansen of wielrijders toegevoegd.

(3) Bereden troepen voorzien zelf in hunne behoefte aan ordonnansen.

(4) Overigens wordt voor het tot stand brengen der gewenschte verbindingen gebruik gemaakt van signalen, optische seinen, verbindingsketenen, relaisposten, de telefoon, de gewone en radiotelegraaf, motorrijwielen en automobielen.

31. (1) Van welke middelen onder bepaalde omstandigheden zal worden gebruik gemaakt, om berichten of bevelen over te brengen, hangt geheel af van plaatselijke toestanden, als de gesteldheid van het terrein en van de atmosfeer, de meerdere of mindere veiligheid der verbindingen, den afstand,

waarover het bevel of bericht moet worden overgebracht, enz. Steeds moet echter worden gestreefd naar eene snelle en zekere wijze van overbrenging, waartoe zoo noodig meerdere middelen tegelijkertijd kunnen worden aangewend.

(2) In het algemeen wordt voor de verbinding tusschen hoofdkwartier en brigadestaven gebruik gemaakt van de radiotelegraaf en de telegraaf-afdeelingen der brigades; voor die tusschen de brigades onderling van de radiotelegraaf-, telefoon- en seinafdeelingen der brigades. De telefoon- en seinafdeelingen der brigades stellen den brigade-commandant bovendien in staat zich in verbinding te brengen met de hem ondergeschikte korps- en detachements-commandanten.

(3) De korps-commandanten maken voor de verbindingen met hun ondergeschikte compagnies-commandanten gebruik van de seinploegen der compagnieën of van verbindingsketenen.

(4) Voor het overbrengen van berichten door ver vooruitgeschoven cavalerie kan bij gemis aan andere hulpmiddelen van relaisposten (cavaleristen of wielrijders) worden gebruik gemaakt.

(5) Buiten het gevechtsveld eindelijk kunnen naast ordonnansen en wielrijders vooral motorrijwielen en automobielen uitstekende diensten bewijzen bij het overbrengen van berichten en bevelen.

32 Dikwijls zal het noodig zijn voor berichten gebruik te maken van geheimschrift, vooral indien daartoe de radiotelegraaf wordt gebezigd; het verdient dan aanbeveling de sleutelwoorden dikwijls te wijzigen.

V. OPMARSCH EN ONTWIKKELING TOT HET GEVECHT.

33. Gedurende den marsch moet den A. B. voortdurend de mogelijkheid van eene onverwachte ontmoeting met den vijand voor oogen staan, en dient hij zich rekenschap te geven van de in dit geval door hem te treffen maatregelen; nauwlettende waarneming en bestudeering van het terrein gedurende den marsch is derhalve een hoofdvereischte.

34. Naarmate de afstand tot den vijand geringer wordt, zal in verband met de ingekomen berichten uit de marschcolonne worden overgegaan tot eene groepeering der strijdkrachten, welke een snellen overgang tot de gevechtsformatie waarborgt. Hierbij kunnen **de opmarsch, de ontplooiing in marschgroepen** en **de ontwikkeling** toepassing vinden.

35. (1) **Opmarsch** is de overgang van de marschcolonne in een breedere formatie van gesloten verbanden en dient ter vermindering van de marschdiepte c. q. tot het innemen van eene **verzamelopstelling.**

(2) De **ontplooiing** beoogt het aannemen van een breeder front door splitsing van de marschcolonne in verschillende **marschgroepen**, waartoe de, meestal in marschformatie blijvende, troepen voor een deel straalsgewijze uit elkaar worden gehaald, zonder de voorwaartsche beweging te staken.

(3) Door de ontplooiing wordt het best de voor de gevechtsvoering noodige verdeeling in de diepte voorbereid.

(4) De ontplooiing kan ook uit de verzamelopstelling volgen.

(5) Aangezien de opmarsch tot eene verzamelopstelling als regel met tijds- en krachtsverlies gepaard gaat, moet, voor het geval de inleiding tot het gevecht goed kan worden overzien, de opmarsch tot eene verzamelopstelling worden vermeden en al dadelijk tot de ontplooiing worden overgegaan.

(6) De **ontwikkeling** is de indeeling van eene troepenmacht voor het gevecht en volgt als regel uit de ontplooiing; zij kan echter ook onmiddellijk uit de marschcolonne of uit de verzamelopstelling tot stand komen.

36. Elke marschgroep dekt zich door eene voorhoede, welke tijdig tot eene breede groepeering van hare strijdkrachten overgaat, omdat alleen daardoor de tijdige bezetting (c. q. vermeestering) van gewichtige punten in het voorterrein is gewaarborgd.

VI. HET GEVECHT DER VERBONDEN WAPENS.

a. Algemeene beginselen.

37. (1) Een gevecht wordt aanvallender- of verdedigenderwijze gevoerd, of wel beide strijdwijzen worden vereenigd toegepast.

(2) Het kenmerkende van den aanval is: het streven, den vijand van de plaats, waar hij zich bevindt, te verdrijven; dat van de verdediging: het streven, het bedoelde oogmerk van den aanvaller te verijdelen.

(3) De aanvaller heeft het voordeel van het initiatief. Hij weet vooruit, wat hij wil en dwingt den in het onzekere blijvenden tegenstander zich naar zijne handelingen te regelen.

(4) De verdediger kan zich de voordeelen verzekeren van het terrein, zijne stelling versterken en zijne troepen op de meest economische wijze vooraf opstellen, doch hij bindt zich aan eene plaats en geeft daarmede zijne bewegingsvrijheid en het voordeel van de verrassing prijs.

(5) De vijand kan slechts door een aanval worden verslagen. Al kunnen dus aan het afwachten van de tegenpartij onder bepaalde omstandigheden voordeelen zijn verbonden, een beslissend resultaat kan hiermede alleen worden bereikt, indien de verdediger op het juiste oogenblik tot den aanval overgaat.

(6) Eene aanvallende partij is slechts dan geslagen, als zij wordt teruggedreven, niet als haar den voortgang is belet of zij uit eigen beweging teruggaat.

(7) Het krachtig nadringen op den wijkenden vijand, dat het begin vormt van de vervolging, is dan ook niet anders, dan het voortzetten van den aanval (of tegenaanval), welke tot de overwinning heeft geleid.

38. (1) Een **beslissend** gevecht wordt gevoerd, wanneer de strijd wordt voortgezet, totdat de gevechtskracht van eene der partijen geheel is gebroken.

(2) **De partij, welke de beslissing zoekt, moet daartoe desvereischt alle beschikbare krachten aanwenden.**

39. (1) Is bij beide partijen de aanvalskracht

uitgeput, dan kan daaruit een **sleepend gevecht** ontstaan.

(2) Wanneer een gevecht eindigt, omdat beide partijen den strijd staken, is het gevecht **onbeslist** gebleven.

40. (1) Bij ongunstig verloop van een gevecht moet de A. B. **tijdig** besluiten, of hij het tot eene beslissing zal laten komen, dan wel de terugtocht zal aanvaarden.

(2) In het algemeen is het **afbreken van het gevecht** moeilijker voor den verdediger dan voor den aanvaller en voor beide partijen moeilijker, naarmate het gevecht verder is gevorderd.

(3) Het afbreken van een gevecht, aangegaan met het doel eene beslissing te verkrijgen, is als regel te veroordeelen; de A. B. zij steeds indachtig, dat eene laatste krachtige poging juist tot de gunstige beslissing kan voeren.

(4) De A. B. zondere nimmer eene reserve af met de bedoeling zich hiermede gunstige voorwaarden voor het afbreken van het gevecht te verzekeren.

41. Is het noodzakelijk een gevecht af te breken, dan zorge men den vijand eerst een partiëel nadeel toe te brengen of trachte stand te houden, tot de duisternis is ingetreden, om onder bescherming daarvan terug te gaan.

42. (1) Wordt het gevecht gevoerd met het doel 's vijands marsch te vertragen, of hem zijn afmarsch te doen uitstellen, dan wel zijne aandacht van andere punten af te leiden zonder het bepaald voornemen,

om het gevecht tot de beslissing door te voeren, dan spreekt men van een **demonstratief gevecht.** Zulk een gevecht kan ook ten doel hebben den vijand te verkennen door hem tot ontwikkeling van zijne strijdkrachten te nopen.

(2) Is het de bedoeling den tegenstander gedurende een bepaalden tijd aan eene bepaalde plaats te binden, dan voert men een **vasthoudend gevecht.**

(3) Is het doel van het gevecht aan den tegenstander de inbezitneming van eenig punt, of wel de verhindering van eene eigen voorgenomen handeling gedurende een bepaalden tijd te beletten, dan spreekt men van een **dekkingsgevecht.**

(4) In elk dezer drie gevallen wordt het gevecht gevoerd **om tijdwinst**; het demonstratief gevecht is echter een **schijngevecht** (schijnaanval of schijnverdediging) met de bedoeling den vijand in **den waan** te brengen, dat een ernstig gevecht wordt beoogd.

(5) Zoowel het **vasthoudend** als het **dekkingsgevecht** moet desgevorderd tot het uiterste worden volgehouden, zelfs tot algeheele oplossing van de daarvoor bestemde afdeeling, zoolang het doel, waartoe de vijand wordt vastgehouden of tegengehouden, nog niet is bereikt.

(6) Hoewel niet is uitgesloten, dat een **dekkingsgevecht** aanvallenderwijze wordt gevoerd, zal het, rekening houdende met de daarvoor beschikbare krachten, veelal tot eene verdediging leiden; bij het **vasthoudend gevecht** daarentegen zal meestal een herhaald beslist offensief het eenige middel zijn om den vijand te binden, waarbij zware verliezen niet mogen worden geschroomd, wanneer slechts ten koste daarvan het beoogde doel kan worden bereikt.

(7) Indien het **vasthoudend** of het **dekkingsgevecht** ten doel heeft tijd te winnen voor het oprukken van versterkingen, dan kan het, na aankomst dier versterkingen, in een **beslissend gevecht** overgaan. In andere gevallen wordt het gevecht, zoo mogelijk, afgebroken, zoodra de beoogde tijdwinst is verkregen.

(8) Bij het **dekkingsgevecht** is de bevelhebber gebonden door de opdracht, den vijand het vermeesteren, of zelfs reeds het onder vuur nemen van het te dekken object gedurende een bepaalden tijd te beletten; bij het **vasthoudend gevecht** is hij, wat de keuze van het gevechtsveld betreft, minder gebonden, daar hij hierbij alleen moet trachten te beletten, dat de vijand in eene bepaalde richting oprukt of afmarcheert.

(9) Het **demonstratief** en het **dekkingsgevecht** zullen als onderdeelen van een **beslissend gevecht** kunnen voorkomen (verdediging van punten in het voorterrein en op de flanken, schijnaanvallen op sommige deelen der stelling en verdediging tegen tegenaanvallen).

(10) **Het vasthoudend gevecht is in ieder beslissend gevecht regel op die deelen van het gevechtsveld, waar de beslissing niet wordt gezocht**; de voor deze taak aangewezen troepen vormen de **vasthoudende groep**, in tegenstelling met de overige troepen, welke de **beslissende groep** uitmaken.

43. Een gevecht kan het gevolg zijn van den aanval op een tegenstander, die in eene te voren gekozen stelling de tegenpartij afwacht (**vooraf beraamd gevecht**), dan wel van eene ontmoeting van beide in beweging zijnde partijen (**ontmoetingsgevecht**.)

44. (1) De **reserve** van eene voor het gevecht ontwikkelde troepenafdeeling is dat gedeelte, hetwelk beschikbaar wordt gehouden, om naar gelang der omstandigheden te worden ingezet.

(2) De **algemeene reserve** is uitsluitend ter beschikking van den A. B.; de onderbevelhebbers houden eene **bijzondere reserve** achter.

(3) Naarmate de reserve grooter en haar taak meer omvattend is, zal zij verder van het strijdfront verwijderd moeten worden gehouden, zoowel om haar niet bloot te stellen aan 's vijands vuur als om haar de noodige bewegingsvrijheid te verzekeren.

45. (1) Zoodra de A.B. **het gevechtsplan** heeft vastgesteld, zal hij de taak der verschillende onderdeelen aangeven en hierbij tevens de afdeelingen aanwijzen, welke de algemeene reserve moeten vormen, zoomede de voorloopige opstelling van die reserve.

(2) De aan **de algemeene reserve** aan te wijzen plaats moet zoodanig worden gekozen, dat het oprukken naar de plaats, waar de beslissing wordt verwacht, snel en gemakkelijk kunne plaats hebben.

(3) Zijn de toestanden bij den aanvang van het gevecht nog zóó weinig opgehelderd, dat aan **de algemeene reserve** voorloopig eene plaats achter het midden van het gevechtsfront wordt aangewezen, dan moet zij in ieder geval zoodanig worden opgesteld, dat hare latere zijwaartsche verplaatsing buiten vijandelijk vuurbereik kan geschieden.

46. (1) Nadat de troepen der voorste linie in gevecht zijn gekomen, beschikt de A.B. voor het beslissend inwerken op den algemeenen gang van het

gevecht nog slechts over de algemeene reserve, om het zwaartepunt van den strijd naar de door hem gewilde plaats te verleggen, ondersteuning te verleenen, waar dit noodig mocht zijn, bij schommelingen in den strijd het evenwicht te herstellen en ten slotte de beslissing te verkrijgen.

(2) Daarom moet, indien een beslissend gevecht wordt beoogd, **de algemeene reserve** van den aanvang af zoo sterk mogelijk worden genomen en dus bij de aanwijzing van de vasthoudende groep spaarzaamheid worden betracht en de sterkte niet grooter worden genomen dan noodig is, om den tegenstander aan zijne plaats te binden of tegen te houden, en hem zoodanig te schokken, dat, zoodra de aanval van de beslissende groep is gelukt, de invloed van de daardoor gevallen plaatselijke beslissing zich over het geheele gevechtsfront voortplant.

47. Op het door den A. B. daartoe gunstig geachte oogenblik wordt de algemeene reserve geheel of gedeeltelijk tot het verkrijgen van de beslissing ingezet; alle op dat beslissende punt strijdende troepen vormen dan te samen **de beslissende groep.**

48. Bij ieder beslissend gevecht valt te onderscheiden:

a. **de inleiding,** — w. o. te verstaan de strijd van de van weerskanten vooruitgeschoven afdeelingen: voorposten en c. q in eene vóórstelling geplaatste afdeelingen, voorhoede of voorhoeden — welke den A. B. zoo noodig de nadere gegevens verschaft, om zijn gevechtsplan vast te stellen. **(14)**;

b. **de doorvoering,** volgende op de inleiding;

c. **de handelingen na het vallen der beslissing,** ten doel hebbende:

bij de overwinnende partij het voltooien van de oplossing des vijands door eene werkzame vervolging;

bij de geslagen partij het verijdelen van deze poging door het dekken van den terugtocht.

49. Moet bij de **inleiding** van een gevecht de noodige omzichtigheid bij het inzetten van krachten worden betracht, bij de **doorvoering** van eene gevechtshandeling is nauwelijks eene grootere fout te begaan, dan het inzetten van onvoldoende krachten, welke eerst langzamerhand worden verstrekt, als gevolg waarvan aldoor met minderheden tegen eene meerderheid wordt gestreden en het voordeel wordt prijs gegeven van plaatselijke overmacht, dus de kans op succes gering wordt.

50. (1) Voorziet de A. B., dat het gevecht een gunstig verloop zal hebben, dan treft hij tijdig maatregelen voor de vervolging.

(2) Deze kan **rechtstreeks** of **indirect** geschieden; vooral de laatste wijze van vervolging, welke ten doel heeft den vijand op een bepaald punt in zijn terugtochtsweg vóór te zijn, kan tot volkomen oplossing der vijandelijke troepenmacht voeren; zij is echter slechts uitvoerbaar met snel verplaatsbare troepen.

(3) De bevelen voor de vervolging bevatten o. m.: korte mededeeling van den algemeenen toestand, aanwijzingen voor de cavalerie, samenstelling en marschrichting der vervolgingscolonnes, te bereiken punten enz.

51. Bij een terugtocht blijven alle commandanten in beginsel bij hunne afdeelingen: alleen de A. B zal, zoodra de maatregelen voor den terugtocht door hem zijn genomen en hij de uitvoering daarvan verzekerd ziet, in den regel terugrijden, om verdere voorbereidingen te treffen.

52. (1) **Uitbreiding en verdeeling van de troepenmacht in de diepte** zijn afhankelijk van het gevechtsdoel, de gesteldheid van het terrein en de uitbreiding aan 's vijands zijde; zij verschillen bij den aanval, de verdediging en bij een gevecht om tijdwinst.

(2) Waar aan zwakke krachten groote ruimten voor het gevecht worden toegewezen, moet worden gerekend op den strijd met gescheiden groepen en behoort in het bijzonder partij te worden getrokken van terreindeelen, welker ligging en vorm het voeren van het gevecht begunstigen.

(3) In het gevecht zal de frontbreedte der bataljons, uit welke bij de eerste ontwikkeling de tirailleurlinie en de ondersteuningstroepen worden gevormd, bij den aanval gemiddeld 200 M., bij de hardnekkige verdediging gemiddeld 300 M. bedragen; bij het vasthoudend gevecht kan die frontbreedte op sommige deelen van het gevechtsveld grooter zijn.

(4) Het strijdfront der brigade in grooter verband zal bij den aanval ± 500 M, bij de verdediging ± 800 M. bedragen.

(5) De hiervoren genoemde getallen dienen slechts, om de gedachten te bepalen en hebben betrekking op brigades van 4 bataljons. (Zoo zal b.v. in voor de verdediging gunstige terreinen door den

verdediger een naar verhouding veel breeder front kunnen worden ingenomen).

53. (1) Vermits de aan de bereden artillerie aan te wijzen vuurstelling moet voldoen aan den eisch, dat van dáár uit op de beste wijze de uitvoering van de voornemens van den A.B. wordt gewaarborgd, en het vuur der batterijen de ontwikkeling van de eigen troepen niet mag belemmeren, zal die stelling — zij het ook binnen ruime grenzen — door den A.B behooren te worden bepaald en heeft de artillerie-commandant daarbij slechts eene raadgevende stem.

(2) De A.B. bepaalt het tijdstip, waarop de artillerie in haar geheel of gedeeltelijk in werking zal komen, alsmede welke deelen daarvan en waar deze in afwachtingsstelling zullen blijven, c.q. eene bewakingsstelling zullen innemen, terwijl hij den artillerie-commandant mede de noodige aanwijzingen verstrekt betreffende de opening van het vuur.

(3) Teneinde geheel in den geest van den A.B. te kunnen handelen, houdt de artillerie-commandant zich aanvankelijk in diens nabijheid op, terwijl hij onder alle omstandigheden is gehouden, voor de verzekerde verbinding met den A.B. te zorgen.

54. (1) Aangezien eene doeltreffende munitieaanvulling voor de gevechtsvoering van overwegende beteekenis is, vormt de zorg daarvoor, voor zoover deze niet aan de troepencommandanten is opgedragen, een belangrijk onderdeel der gevechtsleiding.

(2) Ook na de beslissing zullen voor die munitieaanvulling bevelen moeten worden gegeven, evenals voor de verzorging van de gewonden, de legering,

de verpleging en de beveiliging van de troepen, welke niet aan de vervolging deelnemen.

55. (1) Waar de toestand gedurende het gevecht zulks toelaat, moet den troep worden vergund te rusten.

(2) De commandanten van zelfstandig optredende afdeelingen en de brigade-commandanten zijn bevoegd de bepakking kort vóór of gedurende het gevecht te doen afleggen, indien zulks tot verhooging van de gevechtskracht noodig wordt geacht; **de kookpannetjes en het noodration moeten echter steeds bij den man blijven.**

56. De noodzakelijkheid van eene doeltreffende **gevechtsbeveiliging** mag nimmer uit het oog worden verloren.

57. (1) Binnen 's vijands werkzaam vuurbereik stijgen de bereden commandanten af en zoeken zooveel dekking in het terrein als met den eisch van een goed overzicht vereenigbaar blijft.

(2) Ook de bereden troepen moeten, zoodra de omstandigheden zulks veroorloven, op het gevechtsveld afstijgen, zoowel tot sparing van de krachten der paarden als tot vermindering van de kwetsbaarheid.

b. Taak der verschillende wapens.

58. (1) De taak van de voor den opheldering- of verkenningsdienst aangewezen cavalerie is omschreven in **15.**

(2) Ook gedurende het gevecht blijft de cavalerie verkennen en belet zij de verkenning van de zijde der tegenpartij, waartoe haar zoonoodig de steun van wielrijders of zeer bewegelijke infanterie-afdeelingen kan worden gegeven, terwijl zij steeds gereed moet zijn in den strijd in te grijpen, zoo noodig eigener initiatief.

(3) **De commandant der cavalerie mag nimmer verzuimen maatregelen te nemen, opdat de bevelen van den A. B. hem kunnen bereiken.**

(4) **De cavalerieaanvoerder zij er van doordrongen, dat van alle fouten, welke hem kunnen worden aangerekend, de grootste is het ongebruikt laten voorbijgaan van de gunstige gelegenheden, welke zich voordeden, om in het gevecht in te grijpen.**

(5) Onder bepaalde omstandigheden zal van de snelheid der ruiterij kunnen worden partij getrokken, om den vijand plotseling uit eene onverwachte richting met vuur te overstelpen (machinegeweren).

59. (1) Na de overwinning zal de cavalerie door eene krachtige, eventueel indirecte (evenwijdige) vervolging de vruchten der zege verzekeren.

(2) Na de nederlaag zal zij niet mogen schromen 's vijands vervolging door een beslist optreden te vertragen, desnoods door zich op te offeren.

60. (1) De **infanterie** is het hoofdwapen in den strijd; zij vervult de hoofdtaak en brengt de beslissing in het gevecht; hare taak bij den aanval is de verkenning der cavalerie in front te voltooien; zoo lang mogelijk zonder vuren terrein te winnen; vervolgens, van vuurstelling tot vuurstelling voorwaarts

gaande, tot op de kortste afstanden door te dringen, om ten slotte door den stormaanval zich de beslissing te verzekeren.

(2) Bij het onweerstaanbaar voortdringen, dat het kenmerk moet zijn van den infanterie-aanval, is spaarzaamheid met de munitie geboden, teneinde op de beslissende afstanden (beneden 600 M.) met kracht den vuurstrijd te kunnen voeren.

(3) Bij de verdediging moet de infanterie, gebruik makende van bestaande en kunstmatige dekkingen, door haar vuur den aanvaller zoodanig schokken, dat de invloed van eene door haar op eenig punt van het gevechtsveld met den aanval aan te brengen beslissing zich over de geheele linie doet gevoelen; dan wel door het bieden van taaien weerstand den tijd winnen, welke voor het te bereiken doel noodig is.

61. (1) De werkzaamheid der infanterie is onafscheidelijk verbonden met die der artillerie; eene scheiding van beider optreden naar bepaalde tijdstippen en afstanden tot den vijand heeft geen zin.

(2) De in hare nabijheid aanwezige infanterie dekt de artillerie gedurende het gevecht, zonder het verzoek daartoe van den artillerie-commandant — hetwelk nimmer mag worden afgewezen — af te wachten.

(3) Het gevecht wordt overigens gemeenschappelijk gevoerd, waarbij de infanterie vertrouwd moet zijn met het denkbeeld, dat de artillerie desvereischt over haar heen vuurt.

62. (1) De taak der **artillerie** bij den aanval is door haar vuur aan de infanterie den weg te banen,

haar bij het voorwaarts dringen te steunen, zoo mogelijk tot op het oogenblik, waarop in de vijandelijke stelling wordt binnengedrongen.

(2) Bij de verdediging is de hoofdtaak der artillerie de nadering der vijandelijke infanterie, welke de beslissing zoekt, te beletten of te bemoeilijken en den tegenaanval te steunen, zooals hiervoren in het algemeen voor den aanval is aangegeven.

(3) De door de artillerie te verleenen steun kan zich derhalve uiten in:

a. bescherming der infanterie tegen belemmerende invloeden van 's vijands zijde, met name ook tegen vijandelijk artillerievuur;

b. rechtstreeksche versterking van het vuur der eigen infanterie.

(4) Op welke van beide vormen van ondersteuning de nadruk moet worden gelegd, hangt, behalve van het gevechtsdoel, de gevechtsperiode, de wederzijdsche sterkteverhoudingen en het terrein, in het bijzonder nog af van de beantwoording van de vraag, of aan de vijandelijke artillerie wel zoodanige schade kan worden toegebracht, dan wel deze zoodanig in hare verrichtingen kan worden belemmerd, dat de eigen infanterie daardoor daadwerkelijk wordt gebaat.

(5) Als algemeen beginsel behoort op den voorgrond te staan, **dat steeds die deelen onder vuur worden genomen, welke de infanterie in het vervullen van hare taak het meest belemmeren**, zoodat ter zake geen vaste regels kunnen worden gegeven; het volgende kan evenwel als leidraad dienen.

63. (1) Het vooruitgaan der infanterie bij den aanval dwingt den verdediger het vuur door zijne

batterijen en later ook door zijne infanterie te doen openen en daardoor zijne opstelling te verraden.

(2) Gedurende het voorwaartsgaan der infanterie zal de aanvallende artillerie in de eerste plaats die des verdedigers krachtig onder vuur nemen, om eerst later, bij een gelijktijdig in bedwang houden van deze, een steeds in kracht stijgend vuur op het hoofdaanvalspunt te concentreeren, welk vuur, rekening houdende met de ervaring, dat een te vroeg onderbreken van het ondersteunend artillerievuur schadelijker is dan de kans op een enkel te kort gaand schot, dat de eigen troepen in gevaar zou kunnen brengen, zoolang mogelijk moet worden voortgezet.

(3) Niettemin verdient het aanbeveling, dat door den A.B. bevelen worden gegeven omtrent een door de stormende infanterie te geven sein, op hetwelk het artillerievuur zooveel naar voren wordt verlegd, als met het oog op de veiligheid der eigen troepen noodig is en door den toestand van het oogenblik wordt geëischt (*).

64. (1) Beschikt de verdediger over voldoende artillerie, dan kan voor hem aanleiding bestaan de aanvallende artillerie onder vuur te nemen, ten einde de taak der vuurmonden, welke voor de beschieting van de aanvallende infanterie zijn aangewezen, te verlichten.

(2) Zwakke verdedigende artillerie doet beter

(*) Bij moeilijke waarneming der schoten zal het noodig zijn het artillerievuur naar achter de verdedigingslijn opgestelde of oprukkende reserves te verplaatsen, indien de eigen infanterie op ± 300 M. van de vijandelijke stelling zal zijn genaderd.

den strijd met die des vijands niet aan te binden, maar door doelmatige opstelling (c. q. door stellingverandering) zich aan de uitwerking van het aanvallend artillerievuur te onttrekken en al hare krachten aan de bestrijding der vijandelijke infanterie te wijden.

65. Vernietiging van gedekt opgestelde schildartillerie is als regel uitgesloten, al kan onder omstandigheden (voldoende waarneming) de bediening dermate worden bemoeilijkt, dat de juistheid van het vuur ernstig lijdt en zelfs eene tijdelijke staking van het vuur noodig wordt, om de bedieningen gelegenheid te geven achter de schilden en in het terrein dekking te zoeken, hetwelk inzonderheid het geval zal zijn bij eene écharpeerende of enfileerende beschieting.

66. Aangezien ongedekt opgestelde schildartillerie zeer duidelijke doelen aanbiedt en, zoo lang de vijandelijke artillerie niet is geneutraliseerd of aan een ander doel is gebonden, aan vernietiging bloot staat, zullen in den aanvang van het gevecht gedekte opstelling en indirecte richting regel zijn.
(2) De indirecte richting, eenmaal geregeld, schaadt niet aan de uitwerking en de vuursnelheid; zij eischt echter voor hare voorbereiding aanmerkelijk meer tijd dan de directe.

67. (1) Omstandigheden kunnen eischen, dat met directe richting wordt gevuurd, hetgeen althans voor een deel der artillerie het geval zal zijn, indien snel gewichtige resultaten moeten worden bereikt of

wel indien tot onmiddellijke ondersteuning van eene gevechtshandeling een snel ingrijpen is geboden.

(2) Het eerste geval zal zich kunnen voordoen bij den strijd der voorhoede om gewichtige punten in het voorterrein; het laatste o. a. bij ondersteuning van de handelingen der beslissende groep, zoowel bij den aanval als bij de verdediging.

(3) Zoo mogelijk wordt gedekt opgestelde artillerie aangewezen, om de direct richtende batterijen tegen beschieting door vijandelijke artillerie te beschermen.

68. Bij de verdediging kan het overweging verdienen, om een klein deel der artillerie in den aanvang met directe richting in bewakingsstelling te plaatsen, met het doel om loonende doelen reeds op grooten afstand plotseling kort maar krachtig met vuur te overstelpen; doch dan behoort naar gezichtsdekking te worden gestreefd en eene tijdige verplaatsing in meer gedekte opstelling voor de latere gevechtsmomenten te worden voorbereid.

69. (1) Het in stelling komen der artillerie moet steeds zoo gedekt mogelijk plaats hebben; op een vuuroverval moet steeds worden gerekend.

(2) Artillerie, welke den beslissenden aanval begeleidt of na gelukte bestorming in stelling komt voor de vervolging, mag echter niet schromen zich desvereischt bloot te geven.

70. (1) Het artillerievuur moet **verrassend** worden geopend en slechts zóó lang worden volgehouden

als loonende doelen zich voordoen; verdwijnen deze, dan zwijgt het vuur en dekken zich de bedieningen.

(2) Het vuur heeft dus een sterk intermitteerend karakter, met als hoofdvoorwaarden: voortdurende observatie van het voorterrein en zuinigheid met de munitie, om in de gewichtigste momenten de volle vuurkracht te kunnen ontwikkelen.

(3) De zorg voor een ongestoorden munitieaanvoer behoort tot de taak van den artilleriecommandant.

71. Lange, aaneengeschakelde artillerielinieën zijn als regel nadeelig.

72. Het bepalen van de plaats der vijandelijke artillerie is meermalen zeer moeilijk; de door artillerieverkenners en de cavalerie ter zake verkregen gegevens zullen meermalen onvoldoende zijn en aanvulling behoeven; **daarom is het de plicht van een ieder, die omtrent de opstelling der vijandelijke artillerie eenige waarneming doet, hiervan aan den naasthoogeren chef en zoo mogelijk ook rechtstreeks aan den commandant van de in de nabijheid staande artillerie kennis te geven.**

73. (1) De **genietroepen** worden gebezigd voor het in staat van verdediging brengen van het terrein, voor zoover dit niet door de troepen zelf geschiedt.

(2) Ook in het aanvallend gevecht kunnen zij belangrijke diensten bewijzen door in bezit genomen terreinvoorwerpen te versterken met het oog op de verdediging daarvan bij tegenaanvallen en bij het opruimen van hindernissen.

(3) Zij zijn behulpzaam bij den aanleg van colonnewegen en overgangen, van mijnen en andere versperringen en in het algemeen bij die werkzaamheden, voor welker uitvoering een technisch geoefende troep wordt vereischt.

c. Het voorafberaamd gevecht. (43)

1. De aanval.

74. (1) Bij het voorafberaamd gevecht komt het voordeel van het initiatief bij den aanvaller tot zijn volle recht; hij alleen beslist hier over het tijdstip, waarop en den vorm, waarin de aanval zal geschieden en kan daarbij zijne voorbereidingen zorgvuldig treffen.

(2) Elk voorafberaamd gevecht dient daarom te worden voorafgegaan door eene zoo volledig mogelijke verkenning van 's vijands stelling.

(3) Is de cavalerie alleen niet bij machte de nabijverkenning geheel naar eisch te verrichten, dan kan haar voor deze taak de steun van wielrijder- of infanterieafdeelingen worden gegeven, dan wel de verkenning worden opgedragen aan afzonderlijke uit infanterie en (of) wielrijders samengestelde patrouilles of troepenafdeelingen

(4) In afwachting van de resultaten dier verkenningen en het daarop te bouwen gevechtsplan, kan tot ontplooiing van de troepen worden overgegaan dan wel eene verzamelopstelling worden aangenomen.

75. (1) De A.B zij steeds indachtig, dat bij goede waarneming aan de zijde des verdedigers, diens

artillerievuur den in marschcolonne of verzamelvorm opgestelden aanvaller reeds op afstanden tot 6000 M. verliezen kan berokkenen, zoodat binnen dien afstand eene formatie zal moeten worden aangenomen, bestaande uit: flankcolonnes met vergroote tusschenruimte en smalle fronten der afdeelingen.

(2) Van af 4000 M. zal in overzichtelijk terrein de nadering meermalen alleen in eene formatie van ijle, elkander onregelmatig volgende en onregelmatig voorwaarts gaande tirailleurliniën mogelijk zijn.

(3) Het hedendaagsche infanterievuur kan den aanvaller reeds op 2000 M. tot ontwikkeling dwingen; in werkzaam infanterievuur staan gesloten afdeelingen aan vernietiging bloot.

76. (1) Het bevel voor den aanval moet de aan de verschillende hoofddeelen der troepenmacht toegewezen ontwikkelingsruimten en de door die onderdeelen te vervullen taak aangeven; het verdient aanbeveling de voorwaartsche bewegingen te doen regelen naar de voorste afdeelingen.

(2) In het gevecht mag geen waarde worden gehecht aan gelijkmatigheid in de te bezigen vormen; ieder aanvoerder kiest op eigen verantwoordelijkheid den meest geschikten vorm.

77. (1) Vooral bij de vasthoudende groep zal het gebruik van pioniergereedschap tot versterking van het gewonnen terrein en tot vermindering van verliezen in die terreingedeelten, welke gedurende geruimen tijd bezet moeten blijven, veelvuldig voorkomen.

(2) De troep moet echter worden doordrongen van de besliste noodzakelijkheid, dat bij het aan-

vallend gevecht de dekking terstond moet worden verlaten, zoodra de voorwaartsche beweging kan worden hervat.

78. (1) Nadert de beslissing, dan zal over het geheele front de druk moeten vermeerderen.

(2) Bij vijandelijke tegenstooten zal door de troepen, die het vasthoudend gevecht voeren, tot het uiterste moeten worden standgehouden, waarbij naast elkaar strijdende afdeelingen elkander zooveel mogelijk moeten steunen.

79. (1) De hoofdaanval wordt ondersteund door een hevig artillerievuur, dat echter — ten einde de eigen voornemens niet ontijdig te verraden — eerst wordt geopend, wanneer de voor dien aanval bestemde troepen zich beginnen te ontwikkelen.

(2) In de eerste plaats zal daarbij de artillerie des verdedigers, welke zich in dit stadium van het gevecht veelal zal moeten demaskeeren, om met vrucht de aanvallende infanterie te kunnen beschieten (**63** en **64**), krachtig worden bestreden.

(3) De beschieting moet overigens plotseling geschieden met een zoo groot mogelijk aantal vuurmonden, waartoe de voor dit doel bestemde batterijen tijdig in bewakingsstelling moeten zijn opgesteld, bij eene omvatting bij voorkeur op den binnenvleugel van de beslissende groep, vanwaar zij enfileerend en écharpeerend kunnen inwerken.

(4) De A.B. zal tijdig bevelen moeten geven omtrent de wijze, waarop de artillerie den hoofdaanval zal moeten ondersteunen.

(5) Zoodra de verdedigende infanterie zich de-

maskeert, wordt ook het aan te vallen front krachtig beschoten, welk vuur zoolang mogelijk wordt voortgezet en eerst verder verlegd, wanneer de kans op het treffen der eigen troepen groot is. (noot bij **63**.

(6) Of gedurende den hoofdaanval enkele batterijen of sectiën artillerie vóór het begin van den storm voorwaarts van stelling zullen veranderen, hangt van de omstandigheden af

(7) Zoodra de storm is begonnen, moet een deel van de artillerie vooruitsnellen, teneinde na het gelukken van den storm terstond bij de hand te zijn, om de vervolging in te leiden, c. q. retours offensifs (1) af te slaan of bij mislukking van den storm de teruggeslagen infanterie op te nemen.

(8) De troepen, welke den hoofdaanval ondernemen, moeten door eene behoorlijke echelonneering worden gedekt tegen tegenaanvallen in de flanken, terwijl tegen dergelijke aanvallen op andere deelen van het gevechtsveld tot het uiterste moet worden standgehouden, zoo noodig onder inzetting van de bijzondere reserves.

80. Omtrent de verdeeling der strijdkrachten in het gevecht zijn geen vaste regels te stellen. Bij die verdeeling moet echter rekening worden gehouden met de organieke indeeling, terwijl voorts de te treffen maatregelen er op berekend moeten zijn den vijand zoo lang mogelijk in onzekerheid te laten omtrent de plaats, waar de hoofdaanval zal geschieden.

81. De hoofdaanval kan eene doorbreking van het

(1) Een tegenstoot, nadat de aanvaller in de stelling is gedrongen, wordt retour offensif genoemd.

vijandelijk front of eene omvatting van dat front beoogen.

82. (1) De **doorbreking** belooft een onmiddellijk beslissend resultaat, doch heeft het nadeel, dat de hoofdaanval moet geschieden op het front van de door den verdediger ingenomen stelling in een terrein, waar het vuuroverwicht het moeilijkst is te verkrijgen.

(2) Deze aanvalswijze zal als regel slechts worden toegepast, wanneer de stelling van den vijand op beide vleugels zóó sterk is aangeleund, dat de aanval daarop zeer weinig kans van slagen belooft, of wel de vuurwerking des verdedigers in het front gering is, hetzij tengevolge van de gesteldheid van het terrein, hetzij tengevolge van eene te groote frontuitbreiding in verhouding tot de getalsterkte.

(3) De hoofdaanval moet dan worden gesteund door een krachtig vasthoudend gevecht op de vleugels der afdeeling, welke dien aanval uitvoert, om te voorkomen, dat na de doorbreking die afdeeling door de bijzondere reserves van de nevenvakken der stelling op een of op beide flanken wordt aangetast, terwijl onmiddellijk na de doorbreking de flanken van de afdeeling, welke de linie van den vijand heeft doorbroken, door bepaaldelijk daarvoor aan te wijzen afdeelingen moeten worden beschermd.

83. (1) Geschiedt de hoofdaanval gelijktijdig tegen front en flank van den vleugel eener stelling, dan ontstaat eene **omvatting.**

(2) Zij komt langs den eenvoudigsten weg tot stand, indien de daarvoor bestemde troependeelen reeds op grooten afstand, door doelmatige keuze van

de marschrichting, tegenover den vijandelijken vleugel kunnen worden gevormd, en wordt bezwaarlijker, naarmate de daartoe vereischte troepenverplaatsingen op korteren afstand van de vijandelijke stelling moeten worden uitgevoerd.

(3) Alleen onder bijzonder gunstige omstandigheden kan zij worden bereikt ook door zijwaartsche verschuiving op het gevechtsveld van troepen achter de voorste gevechtslinie — waartoe vaak van de duisternis gebruik zal moeten worden gemaakt — en door het vervolgens verlengen en ombuigen van het gevechtsfront **(overvleugeling)**.

(4) Voor het welslagen van de omvatting is het een vereischte, dat de verdediger in front krachtig wordt vastgehouden en dat de beweging tegen 's vijands flank voor den tegenstander zoo lang mogelijk geheim wordt gehouden.

(5) De plaats van de hoofdmacht der cavalerie is op den vleugel, waar de beslissing wordt gezocht; zij heeft daar tot taak de verkenning van 's vijands zijde tegen te gaan en houdt zich gereed, om op ieder oogenblik op het beslissende punt te kunnen ingrijpen.

(6) Aangezien de omvattende afdeeling optreedt in eene lijn, welke een hoek vormt met het hoofdfront der stelling, moet aanvankelijk eene voldoende tusschenruimte worden onderhouden tot de troepen, welke tegenover het hoofdfront worden ontwikkeld, en zulks om te voorkomen, dat de naar elkaar gekeerde vleugels gedurende den aanval met elkander worden vermengd; aan den anderen kant mogen de voor de omvatting bestemde troepen niet zoodanig van de overige worden gescheiden, dat zij

bij een krachtigen tegenaanval des verdedigers op de zich voor het front der stelling bevindende troepen niet tijdig in het gevecht zouden kunnen ingrijpen of, indien de tegenaanval tegen hen zelf is gericht, niet tijdig zouden kunnen worden ondersteund.

(7) Gelijktijdige omvatting van beide vleugels des verdedigers (**dubbele omvatting**) is slechts mogelijk, indien de aanvaller over eene zeer belangrijke overmacht beschikt; is zulks niet het geval, dan leidt zij tot eene schadelijke versnippering van krachten.

(8) De keuze van den vleugel der stelling, waartegen de hoofdaanval zal worden gericht, is van verschillende omstandigheden afhankelijk, doch wordt als regel in hooge mate beheerscht door strategische overwegingen.

(9) Het meest beslissende resultaat zal worden bereikt, indien de vijand wordt genoodzaakt tot den terugtocht in voor hem ongunstige richting: echter kan de stelling op den vleugel, welke ten aanzien hiervan voor den aanvaller het gunstigst is, zóó sterk zijn, dat de aanval daarop weinig kans van slagen oplevert.

(10) Staat de hoofdterugtochtsweg des vijands ongeveer loodrecht op het midden van diens stelling, dan zullen ten opzichte van de vijandelijke terugtochtsrichting beide vleugels voor den aanvaller dezelfde beteekenis kunnen hebben, zoodat de keuze van den aan te vallen vleugel dan uitsluitend afhankelijk kan zijn van overwegingen van tactischen aard.

84. Gelukt de hoofdaanval, dan is het de taak van alle onderbevelhebbers zich in de veroverde stelling vast te nestelen en terstond maatregelen te nemen, om de dooreen geraakte afdeelingen weder

te ordenen en van munitie te voorzien, teneinde een retour offensif onmiddellijk met een krachtig vuur te kunnen tegengaan: tegen een algemeen en ongeordend nastormen van den terugtrekkenden vijand moet met kracht worden opgetreden.

85. (1) Om de nederlaag des vijands volkomen te maken, moet zoo spoedig mogelijk worden overgegaan tot de **vervolging**, welke ten doel heeft den vijand te vernietigen of althans te beletten met zijn hoofdmacht opnieuw weerstand te bieden, welke door een hernieuwd gevecht zou moeten worden gebroken.

(2) Zoodra de rechtstreeksche aanraking met vijandelijke afdeelingen van eenigszins aanzienlijke sterkte heeft opgehouden, zullen de vervolgende afdeelingen den marschvorm aannemen en met inspanning van alle krachten er naar streven de voeling met 's vijands hoofdkrachten niet te verliezen.

(3) Snel verplaatsbare troepen, waarbij artillerie en z.m. mitrailleurs, worden daarbij aangewezen voor de indirecte (evenwijdige) vervolging. (**50**).

86. (1) Eene rustelooze vervolging eischt de volle energie van alle aanvoerders, daar ook de aan-n vallende troepen met uitputting zullen te kampen hebben: alleen een krachtige wil zal dat gevoel van uitputting weten te overwinnen en de ondergeschikten weten mede te sleepen.

(2) Onder dergelijke omstandigheden moeten de aanvoerders het bijna onmogelijke eischen en zelfs niet voor hardheid tegenover de eigen troepen terugschrikken.

87. (1) Mislukt de hoofdaanval, dan zal het

van omstandigheden afhangen, of de aanval zal worden herhaald (bijv. na aankomst van versterkingen), tegenover den vijand stelling zal worden genomen of de terugtocht zal worden aanvaard.

(2) Is de mislukking een gevolg van een geslaagden aanval des vijands, dan kan de terugtocht noodzakelijk worden (zie punten **106** en **108**).

88. (1) Indien de aanvaller met zijne geheele macht of met een gedeelte daarvan, **buiten 's vijands vuurbereik**, om één van diens vleugels marcheert, voert hij eene **omtrekking** uit.

(2) Eene omtrekking leidt, indien de verdediger zijne opstelling niet verlaat, tot een **flankaanval**, doch kan ook ten gevolge hebben, dat de verdediger tot een frontverandering besluit dan wel tot den aanval op de omtrekkende afdeeling overgaat; zij zal daarom in den regel gepaard moeten gaan met een krachtig vasthouden van den verdediger in de door dezen aanvankelijk ingenomen stelling.

(3) De omtrekking wordt derhalve gevaarlijker, naarmate de overmacht van de partij, welke haar onderneemt, geringer is.

(4) Bij aanzienlijke overmacht kan de aanvaller door het innemen van een breed marschfront iedere stelling van den verdediger, c. q. zelfs op beide vleugels omtrekken (**dubbele omtrekking**); deze handeling verdient echter slechts dan aanbeveling, wanneer het den verdediger onmogelijk kan worden gemaakt één der colonnes afzonderlijk te verslaan.

2. De verdediging.

89. De afstootende werking der moderne vuur-

wapens is zoo groot, dat zij eene in verhouding zwakke bezetting in front toelaat; het zwakke punt eener stelling ligt in hare flanken, voor zooverre deze niet door het terrein of door andere troepen worden beschermd.

90. Eene stelling heeft slechts dan waarde, indien zij den vijand tot den aanval daarop dwingt, bij pogingen tot omtrekking de in de bedoeling liggende tijdwinst verschaft of gunstige voorwaarden voor het eigen offensief aanbiedt.

91. (1) Eene in alle opzichten voordeelige stelling wordt zelden aangetroffen, vooral niet bij eenigszins groote uitgebreidheid.

(2) Door eene doelmatige verdeeling van de ter verdediging beschikbare krachten moeten de nadeelen van eene stelling zooveel mogelijk worden weggenomen.

92. (1) Hoofdvoorwaarden voor eene goede stelling zijn: **een vrij en ruim schootsveld, vrijheid van beweging** in en achter de stelling, **aanleuning** van minstens een der vleugels, en — wanneer eene actieve verdediging in de bedoeling ligt — vooral ook **gunstige gelegenheid, om tot het offensief over te gaan.**

(2) De vrijheid van beweging moet desvereischt door aanleg van colonnewegen en gedekte gemeenschap worden verzekerd.

93. (1) Bij de keuze van eene stelling moet

allereerst het gebruik van de artillerie in overweging worden genomen.

(2) De artillerie moet haar vuur op de waarschijnlijke aanvalsrichtingen kunnen concentreeren en den vijandelijken infanterieaanval tot op de kortste afstanden kunnen bestrijden.

(3) De infanteriestelling moet op doelmatigen afstand voor die der artillerie worden ingenomen; hierbij kan tot ± 500 M. worden gegaan.

(4) Uiteraard moeten ook de uitwerking van het infanterievuur tot op de kortste afstanden zijn verzekerd en waar het terrein zulks belet, het frontale vuur door flankeerend vuur worden aangevuld.

94. (1) De stelling wordt bij eene bezetting van meer dan eene brigade in, door het terrein aangegeven, onderdeelen en elk onderdeel wederom in vakken ingedeeld, van welke laatste de verdediging aan bepaalde eenheden (in brigadeverband als regel bataljons) wordt opgedragen.

(2) De uitgebreidheid der vakken wordt in verband met het terrein geregeld en kan bij gunstig schootsveld naar verhouding groot worden genomen; betrekkelijk weinig geweren, doch ruime munitievoorziening zijn dan op hunne plaats.

(3) Waar gedekte nadering van den aanvaller mogelijk is, moeten de vakken smal zijn en sterk worden bezet.

(4) Elke vakbezetting zondert hare bijzondere (vak-) reserve af.

95 Om te voorkomen, dat deelen van het voorterrein niet waargenomen of deelen van de aanval-

lende troepen niet beschoten zouden worden, moet, waar noodig, eene zich aan de vakken aansluitende indeeling van het voorterrein plaats hebben.

96. (1) De versterking en verdere inrichting van de stelling worden geregeld in verband met de gesteldheid van het terrein en den beschikbaren tijd.

(2) **De A.B. moet zorg dragen, dat bij het opwerpen van de verschillende versterkingen de eenheid van de verdediging wordt verzekerd.**

(3) Vooral worde de aandacht gewijd aan de gedeelten, welke voor de verdediging minder gunstig zijn, en voorts aan de **steunpunten** der stelling, zijnde die gedeelten, welke in krachtigen staat van tegenweer kunnen worden gebracht, aan de verdedigers goede dekking verschaffen en de uitwerking van het eigen vuur, vooral ook vóór de nevenliggende deelen der stelling, begunstigen.

(4) Eene stelling met sterk vooruitspringende gedeelten is nadeelig; waar deze niet zijn te vermijden, moeten zij krachtig worden versterkt en geflankeerd uit achterwaarts gelegen opstellingen, terwijl achter die gedeelten der stelling eene tweede weerstandslijn moet worden ingericht.

97. (1) Overeenkomstig de daaromtrent verstrekte aanwijzingen, richt in het algemeen elk troependeel het hem toegewezen vak ter versterking in.

(2) Voor omvangrijke werkzaamheden (waaronder die in het voorterrein) zal de A.B. ook de niet voor de onmiddellijke bezetting aangewezen krachten bestemmen.

98. (1) Met den aanleg van versterkingen gaan opruimingen en het uitzetten van afstanden in het voorterrein hand aan hand.

(2) Voor eene doeltreffende verbinding van den A.B. met de commandanten der onderdeelen door middel van telefoon en optischen seindienst moet worden zorg gedragen.

99. (1) **Veldstellingen verliezen een groot deel van hare waarde, wanneer zij door hare zichtbaarheid de verkenning door den vijand vergemakkelijken,** weshalve alles moet worden aangewend, wat kan strekken, om die verkenning te bemoeilijken (schijndekkingen en maskes, welke den vijand omtrent front en uitgebreidheid der ingenomen stelling misleiden), waartoe ook door het uitzenden van patrouilles in het voorterrein en het vooruitschuiven van kleine infanterieafdeelingen op de flanken veel kan worden bijgedragen.

(2) Nimmer worde verzuimd, wanneer daartoe tijd beschikbaar is van uit het voorterrein na te gaan, hoe de stelling zich voor den aanvaller afteekent, ten einde daarmede bij de bezetting rekening te houden.

(3) Scherp zich afteekenende terreinafscheidingen en randen vergemakkelijken het inschieten van de artillerie; daarom worde de tirailleurlinie z.m. op eenigen afstand van dergelijke afscheidingen vooruit geschoven, tenzij geen beschieting door artillerie kan worden verwacht.

100. (1) **In beginsel wordt slechts ééne verdedigingslijn ingericht en met alle middelen versterkt;** vooruitgeschoven stellingen bemoeilijken vaak het

vuur uit de hoofdstelling en leiden meermalen tot partiëele nederlagen.

(2) Moet tijd worden gewonnen voor de inrichting van de hoofdstelling, dan kan het innemen van eene vooruitgeschoven positie aanbeveling verdienen, mits zij slechts met zwakke krachten wordt bezet, welke, na den vijand tot ontwikkeling te hebben gedwongen (artillerievuur op grooten afstand), tijdig en zonder zich in een ernstig gevecht te begeven, worden teruggetrokken.

101. (1) Aanbeveling verdient het de versterkingen niet in eene samenhangende linie doch groepsgewijze aan te leggen; open ruimten tusschen die groepen zijn niet schadelijk, mits zij werkzaam onder vuur kunnen worden gehouden.

(2) In grootere verbanden verdienen bataljonsgroepen aanbeveling.

(3) Mitrailleurs op de vleugels der groepen kunnen zeer nuttig zijn.

102. (1) Hoe meer door doelmatige versterking van het terrein en door doelmatige verdeeling van de troepen aan krachten kan worden gespaard, hoe sterker de ter beschikking van den A.B. staande algemeene reserve kan worden gemaakt, waardoor de kans wordt verhoogd, om de verdediging met eene beslissende overwinning te besluiten.

(2) De algemeene reserve moet in een doelmatigen vorm dáár worden opgesteld, waar zij in verband met de vermoedelijke aanvalsrichting des vijands en het terrein het best ten aanval kan worden geleid.

(3) Zijn beide vleugels eener stelling niet aange-

leund, dan blijft niets anders over dan achter één daarvan eene voldoende reserve tot afweer van eene mogelijke overvleugeling, en achter den anderen eene zoo sterk mogelijke reserve tot het verkrijgen van de beslissing te plaatsen.

(4) Aan de algemeene reserve moet de noodige ruimte voor hare ontwikkeling worden gelaten, zoowel tot afwering van de omvatting als tot het doen van den tegenaanval.

103. (1) Eene te vroegtijdige bezetting van de stelling verraadt deze ontijdig, eene te late bezetting kan tot noodelooze verliezen leiden; niet altijd verdient het aanbeveling de geheele stelling gelijktijdig te bezetten.

(2) Ondersteuningstroepen en vakreserves moeten tot afwering van den vijandelijken aanval tijdig bij de hand zijn en daarom zoo dicht worden aangetrokken als in verband met de vijandelijke vuuruitwerking mogelijk is; biedt het terrein geen dekking aan, dan moeten te hunnen behoeve dekkingen en gedekte naderingen worden aangelegd.

104. (1) Beschikt de verdediger over een zeer grooten munitievoorraad, dan zal het infanterievuur reeds op grooten afstand worden geopend, indien zich loonende doelen voordoen; de hoofdkracht van het infanterievuur blijve echter voor de middelbare en kleine afstanden gespaard.

(2) Voor de volledige doorvoering van het gevecht is de beschikking over een ruimen munitievoorraad beslist noodig.

105. (1) De tegenaanval vormt het belangrijkste moment der verdediging; hij wordt ondernomen met de algemeene reserve.

(2) Plaatselijke tegenaanvallen (tegenstooten) worden uitgevoerd door bijzondere reserves; zij hebben niet ten doel de algemeene defensieve rol tegen de offensieve te verwisselen, doch alleen om, door een plotseling aantasten van de aanvallende troepen op eenig deel van het gevechtsveld, aan de plaatselijke verdediging kracht bij te zetten door het tot staan brengen en zoo mogelijk een eind terugwerpen van de vijandelijke troepen.

(3) Tegenstooten zullen voornamelijk veel uitwerking hebben, als zij worden ondernomen tegen vijandelijke afdeelingen, welke, begunstigd door het terrein, ver zijn vooruitgedrongen, zonder op de flanken door andere troepen te worden gesteund.

(4) Een tegenstoot mag niet te ver worden doorgezet, om de daarvoor gebezigde troepen niet aan vernietiging bloot te stellen.

(5) Voor de opneming van de troepen, welke den tegenstoot hebben uitgevoerd, door vuur van zijwaarts geplaatste afdeelingen moet worden gezorgd.

(6) De tegenstooten eigenen zich vooral voor die gedeelten der stelling, waarvan het voorterrein min of meer bedekt is; zij zullen, evenals iedere aanval, het meeste resultaat opleveren, indien zij worden ondernomen tegen de flanken van den tegenstander.

(7) De A.B. kan van het succes van een tegenstoot gebruik maken, om, ter plaatse, waar dit succes werd behaald, tot den tegenaanval over te gaan; in den regel echter zal het meest beslissende resultaat worden bereikt door den tegenaanval te richten tegen

de buitenflank van de troepen, welke den hoofdaanval ondernemen.

(8) De juiste keuze van het tijdstip voor den tegenaanval is van het hoogste gewicht; hierin zetelt de grootste moeilijkheid van de gevechtsleiding bij de verdediging.

(9) Wordt de tegenaanval te laat ondernomen, dan kan de vijand, vóórdat de werking daarvan zich doet gevoelen, reeds de stelling zijn binnengedrongen; wordt hij te vroeg ondernomen, dat wil zeggen, vóórdat de aanvaller door het verdedigend vuur krachtig is geschokt, dan vermeerdert de kans op mislukking; meestal zal het daarom geraden zijn den tegenaanval te doen aanvangen, zoodra de strijd om het vuuroverwicht bij den hoofdaanval zijn hoogtepunt heeft bereikt.

(10) Zoodra de tegenaanval begint, wordt deze door een krachtig artillerievuur gesteund, waarbij naar eene scharpeerende werking moet worden gestreefd, alzoo opstelling op den binnenvleugel van de beslissende groep.

(11) Mislukt de vijandelijke hoofdaanval, dan zal de artillerie een zoo krachtig mogelijk vervolgend vuur afgeven.

(12) Voor de vervolging na gelukten tegenaanval, zie **85** en **86**.

106. (1) Gelukt 's vijands hoofdaanval, dan moet in de eerste plaats worden getracht, onder bescherming van de artillerie en onder inzetting van nog ter plaatse beschikbare deelen van bijzondere reserves, den vijand zoolang op te houden, dat de geslagen troepen zich van hem kunnen losmaken.

(2) De cavalerie werpt zich op die afdeelingen des vijands, welke den terugtocht het meest bedreigen; zij zal hierbij veelal de vijandelijke cavalerie hebben te bestrijden, waarbij de wil moet voorzitten zich zoo noodig voor het geheel op te offeren.

(3) Een krachtige, onstuimige tegenstoot van alle nog beschikbare troepen zal soms het beste middel zijn, om de geslagen troepen den noodigen voorsprong te geven; zelfs eene betrekkelijk korte tijdwinst kan dan van groot belang zijn met het oog op het bezetten van eene opnamestelling.

107. (1) Is eene gunstige opnamestelling reeds vóór het begin van het gevecht verkend, doch niet door eene afzonderlijke bezetting ingenomen, dan is de eerste taak van den A.B. bij den terugtocht, om voor het innemen van die stelling maatregelen te treffen, waarbij hij in hooge mate den steun der onderbevelhebbers noodig heeft; deze kunnen hem dien steun alleen verleenen, als zij met de ligging der opnamestelling bekend zijn en alle nogintacte afdeelingen, die zij slechts eenigszins kunnen missen, zoo spoedig doenlijk daarheen dirigeeren; in verband hiermede kan het derhalve noodig zijn, dat de A B. reeds vóór den aanvang van het gevecht aan de onderbevelhebbers **in het geheim de noodige aanwijzingen geeft voor een eventueelen terugtocht.**

(2) De opnamestelling vormt het verzamelpunt van de nog beschikbare intacte troepen; treedt de terugtocht in vóór het invallen van de duisternis, dan zal ook de nog beschikbare artillerie daarheen worden gedirigeerd.

(3) Op de zich in de opnamestelling vereenigen-

de troepen rust de taak den terugtocht te dekken; zij worden daarna geheel of ten deele tot achterhoede bestemd, nadat vooraf de bevelvoering over die troepen is geregeld.

(4) Het kan noodig zijn, dat voorloopig sprongsgewijze wordt teruggegaan, waarbij, zoo de terugtocht over dag begint, de artillerie eene belangrijke taak heeft te vervullen.

(5) Zoo spoedig mogelijk wordt bij de terugtrekkende hoofdmacht de orde hersteld en de marschcolonne gevormd, waarbij het vooral aankomt op het besluitvaardig en beleidvol optreden van officieren en onderofficieren.

108. De aan een gedwongen terugtocht verbonden groote moeilijkheden zijn oorzaak, dat moet worden getracht stand te houden tot het invallen van de duisternis, ten einde de troepen onder dekking daarvan los te maken van de onmiddellijke aanraking met den vijand.

109. (1) Moet de verdediger op een nachtelijken aanval bedacht zijn, dan moeten nog over dag maatregelen worden getroffen, om door het vastleggen van de richting, zoowel bij de artillerie als bij de infanterie, het vermoedelijk aanvalsterrein en de aangebrachte hindernissen gedurende de duisternis krachtig te kunnen bestrijken; zoo mogelijk moet de verlichting van het voorterrein worden voorbereid.

(2) Na het vallen van de duisternis moeten alle voorzorgen worden genomen, om eene mogelijke nadering te onderkennen en elke verrassing uit te sluiten (versterkte patrouillegang, herhaalde verlich-

ting van het voorterrein, volkomen stilte, om elk geluid te kunnen opvangen); overigens kan de troep met uitzondering van de daartoe aangewezen commandanten, de waarnemers en eene zwakke bezetting der vuurlinie in de stelling rusten.

(3) Wordt de nadering van den vijand onderkend, dan wordt de vuurlinie snel en sterk bezet; de vuurstrijd moet echter tot de kortste afstanden worden beperkt.

(4) Ondersteuningstroepen (c. q. vakreserves) moeten dicht bij de hand zijn, om een mogelijk binnen de stelling dringenden aanvaller met het blanke wapen terug te werpen.

3. Het gebruik van vestingartillerie bij de verdediging van voorbereide stellingen.

110. (1) De vestingartillerie beschikt over aanmerkelijk meer vuurkracht tegen weerstandbiedende en tegen gedekte doelen dan de bereden artillerie; zij is echter slechts binnen enge grenzen betrekkelijk vlug verplaatsbaar, terwijl de munitievoorziening bij haar meer bezwaren ondervindt dan bij de veld- en bergartillerie.

(2) Bij de verdediging van voorbereide stellingen kan de vestingartillerie, zoo haar voldoende tijd tot voorbereiding is gegeven, krachtigen steun verleenen; zij verhoogt het afstootend vermogen van de stelling in die mate, dat groote fronten met betrekkelijk zwakke krachten kunnen worden vastgehouden, waardoor de mogelijkheid tot afzondering van eene sterke algemeene reserve wordt bevorderd; zij kan den aanvaller dwingen zijne houwitserbatterijen

en zware artillerie van het veldleger in werking te brengen, waardoor diens operatiën worden vertraagd.

(3) Inzonderheid maakt de aanwezigheid van vestingartillerie het mogelijk de bereden artillerie voor offensieve doeleinden beschikbaar te houden.

111. (1) De geringe beweeglijkheid der vestingartillerie maakt het noodig de voor haar te bestemmen stellingen vooraf met zorg te kiezen en in te richten.

(2) Een gedeelte van het vestinggeschut moet worden bestemd, om de infanterie rechtstreeks te steunen in den strijd, n.l. om te vuren op doelen, welke zich vertoonen op de afstanden, waarop ook van het infanterievuur reeds uitwerking is te verwachten. Aangezien dat gedeelte veelal zal moeten vuren op snel bewegende, kort zichtbare doelen en eerst dan wanneer de infanterie den eigenlijken aanval begint, zal het tot het oogenblik, waarop het in actie moet treden, zooveel mogelijk gedekt, in elk geval gemaskeerd worden opgesteld, zoodanig, dat het op de gewilde oogenblikken verrassend een direct gericht en snel afgegeven vuur kan openen. Deze eischen zullen het veelal noodig maken, dat dit geschut in de nabijheid van de infanterielinie opstelling vindt. Aangezien het ten nauwste samenwerkt met de infanterie in voorste linie, wordt het onder de bevelen van de infanteriecommandanten gesteld.

(3) De niet voor de rechtstreeksche ondersteuning van de infanterie benoodigde vuurmonden worden in reserve gehouden, om, wanneer de hoofdaanval zich teekent, op te rukken naar daartoe bij voorkeur reeds van te voren uitgekozen en zoo mogelijk ingerichte stellingen op het bedreigde punt.

(4) Naar gelang van de uitgestrektheid der stelling, van de ter beschikking staande hoeveelheid geschut en van den aard van het terrein achter de stelling kan één algemeene geschutreserve worden gevormd dan wel de reserve over de vakken worden verdeeld.

(5) Is de beschikbare hoeveelheid vestingartillerie te gering, om eene reserve achter te houden, dan zal het soms mogelijk zijn de artilleriemacht op het hoofdaanvalspunt te vermeerderen door van minder bedreigde punten artillerie weg te nemen.

112. Voor gedekten munitieaanvoer en dekking van personeel en materieel gedurende de perioden, waarin niet wordt gevuurd, moet worden gezorgd.

113. Ten einde de uitwerking van het in **111** (2) bedoeld geschut zoo groot mogelijk te doen zijn, is het gewenscht de opstelling zoodanig te kiezen, dat het enfileerend vuur kan brengen op eene strook ter breedte van ± 1000 M. vóór de stelling; echter kan de gesteldheid van het terrein het noodzakelijk maken aan dat geschut eene meer begrensde taak op te dragen (het bestrijken van accessen, defilé's of terreinstrooken, waarop de infanterie moeilijk vuur kan brengen).

114. (1) Voor die vuurmonden, welke zich door kaliber e. a. eigenschappen meer eigenen tot bestrijding van de artillerie en de aanvalswerken des vijands, verdient het aanbeveling de batterijstellingen meer achterwaarts te kiezen, van waaruit, bij voorkeur met indirecte richting, wordt

gevuurd, om ten volle profijt te kunnen trekken van de dekking, welke het terrein oplevert.

(2) Deze artillerie, welke onder éénhoofdige leiding wordt gesteld onder de onmiddellijke bevelen van den A.B. heeft mede tot taak 's vijands infanterie op groote afstanden onder vuur te nemen en vooruitgeschoven troepen der eigen partij te ondersteunen bij het zich losmaken van den opdringenden vijand.

(3) Hoewel de hoofdtaak van deze batterijen is die des vijands te bestrijden, behooren zij er op bedacht te zijn, dat hunne medewerking ook kan worden geëischt voor het terugdrijven van de aanvallende infanterie, tot het steunen van een retour offensif, alsmede om den binnengedrongen vijand het verblijf in de veroverde positie onhoudbaar te maken en hem het vervolgen van onze troepen te beletten.

115. Gelukt het den stormaanval af te slaan, dan neemt al het vestinggeschut zoolang mogelijk deel aan het vervolgend vuur op den terugtrekkenden vijand.

d. Het ontmoetingsgevecht. (43).

116. (1) Een ontmoetingsgevecht ontstaat door het op elkaar stooten van twee marcheerende partijen, die ieder de vooropgezette bedoeling hebben de tegenpartij terug te werpen.

(2) Daarbij zal dus die partij in het voordeel zijn, welke het eerst hare troepen tot ontplooiing heeft gebracht.

(3) Dat voordeel, hetwelk de gelegenheid geeft den tegenstander verrassend aan te grijpen, voor-

dat deze zich volledig uit de marschcolonne heeft ontwikkeld en daardoor een goede kans biedt zelfs een overmachtigen vijand in korten tijd eene beslissende nederlaag toe te brengen, gaat verloren, wanneer niet onmiddellijk met energie tot het **offensief** wordt overgegaan; de partij, welke talmt en draalt, maakt zich ondergeschikt aan de maat- regelen van een krachtig doortastenden tegenstander en zal door dezen tot het defensief worden **gedwongen.**

117. (1) De voor de doorvoering van het gevecht noodige gegevens zullen als regel moeten worden verkregen door het gevecht van de voorhoede, welke zich bij het naderen van den vijand tijdig tot het gevecht moet ontwikkelen en vervolgens de tegenpartij krachtig aangrijpen, ten einde de eigen hoofdmacht tijd en ruimte voor hare ontwikkeling te verschaffen en zich al dadelijk van die punten in het terrein te verzekeren, waarvan het bezit van overwegenden invloed kan zijn op het verder verloop van het gevecht.

(2) Ten einde snel eene beslissing te kunnen nemen, moet derhalve de A. B. tijdens het gevecht der voorhoede zich zóó ver naar voren bevinden, dat hij zooveel mogelijk uit eigen aanschouwing een beeld van den toestand kan krijgen.

(3) **Heeft de A.B. eene beslissing genomen, dan is snel en doortastend handelen geboden.**

118. Van de groote beweeglijkheid van mitrailleurafdeelingen kan worden partij getrokken, om zijwaarts gelegen punten, onder beveiliging van cavalerie, snel te bezetten en vast te houden tot de aankomst van infanterie.

119. Om de voorhoede in staat te stellen, 's vijands weerstand snel te breken of door haar bezette punten ook tegen overmacht hardnekkig vast te houden, zal het, wanneer kans bestaat op eene ontmoeting met den vijand, in sommige gevallen aanbeveling kunnen verdienen aan de voorhoede van troepenafdeelingen ter sterkte van eenige bataljons van meet af aan artillerie toe te voegen.

120. Hoewel het streven moet voorzitten, de hoofdmacht eerst dan voor den aanval in te zetten, wanneer zij in haar geheel gereed is tot het gevecht en het dus gewenscht is met de voorste troepen der hoofdmacht de bij de ontplooiing uitgebogen colonnes in te wachten, kunnen zich toch gevallen voordoen, waarin het noodig is de voorhoede reeds eerder rechtstreeks met deelen van de hoofdmacht te ondersteunen, ten einde haar in staat te stellen een behaald voordeel te behouden of wel daarvan partij te trekken.

121. Zijn de omstandigheden zóó ongunstig, dat het gevecht slechts met uiterst geringe kansen op succes kan worden doorgevoerd, dan moet het zoo mogelijk worden afgebroken, tenzij het te bereiken doel het hardnekkig doorvoeren van een gevecht onder alle omstandigheden insluit.

e. Nachtgevechten.

122. (1) Tot vermindering van de verliezen door het vijandelijk vuur kan voor ondernemingen gebruik worden gemaakt van de duisternis.

(2) De numeriek zwakkere kan door een verrassend optreden gedurende den nacht de ongunstige verhouding tusschen de wederzijdsche strijdkrachten neutraliseeren.

(3) De **aanvaller** kan daartoe:

a. bij dag tot op den werkzamen vuurafstand oprukken, ten einde de stelling en de daarvoor aangebrachte hindernissen te verkennen, om gedurende den nacht den storm uit te voeren;

b. bij nacht tot op den werkzamen vuurafstand oprukken, om bij het aanbreken van den dag tot den storm over te gaan;

c. zoowel den opmarsch als den storm bij nacht uitvoeren.

(4) De **verdediger** zal onder begunstiging van den nacht den aanvaller plaatselijk kunnen terugdringen, dan wel den terugtocht kunnen aanvangen.

123. (1) Daar van vuur in de duisternis nagenoeg geen uitwerking is te verwachten en alleen de blanke wapenen de beslissing kunnen aanbrengen, eigent de infanterie zich in het bijzonder voor nachtelijke ondernemingen; slechts onder zeer bijzondere omstandigheden — d. w. z. op in alle richtingen begaanbaar terrein, gedurende heldere nachten en bij volkomen locale bekendheid — zal de cavalerie haar daarin kunnen bijstaan, ook tot het onderhouden van het verband tusschen de verschillende afdeelingen.

(2) Eene goede verkenning van nabij moet daarom steeds aan den nachtelijken aanval voorafgaan.

(3) De artillerie zal van uit bij dag ingenomen stellingen den tegenstander vóór den stormaanval kunnen beschieten, hoofdzakelijk met het doel, om

het moreel van den vijand te schokken en dat van de eigen troepen te verhoogen.

(4) De genietroepen zullen, bij de voorste infanterieafdeelingen ingedeeld, dezen behulpzaam kunnen zijn bij de opruiming van de door den vijand aangebrachte hindernissen.

124. (1) De duisternis verzwaart in hooge mate de gevechtsleiding.

(2) Voor het welslagen van nachtgevechten worden vereischt: goed gedisciplineerde troepen, zoomede eene op plaatselijke verkenning gegronde, nauwkeurige bekendheid met het terrein en met den tactischen toestand bij de tegenpartij.

(3) De bevelen moeten eenvoudig zijn.

(4) De aanval zal zooveel mogelijk **gelijktijdig** door de verschillende afdeelingen op het daarvoor vastgestelde tijdstip of sein moeten worden ondernomen.

(5) Bij de uitvoering van den aanval wordt van gesloten vormen gebruik gemaakt; elke afdeeling wordt op korten afstand (100 à 200 M.) voorafgegaan door eene kleine voorhoede, waaraan genietroepen zijn toegevoegd tot het opruimen van hindernissen.

(6) Voor het onderhouden van het verband en ter vermijding van vermenging van troepen moeten bijzondere maatregelen worden getroffen.

(7) De aan den aanval deelnemende troepen moeten van een zichtbaar herkenningsteeken zijn voorzien.

(8) Aangezien het doel van elke nachtelijke onderneming is den vijand te verrassen, zal bij de

voorbereiding de noodige omzichtigheid moeten worden betracht en bij de uitvoering de grootst mogelijke stilte in acht genomen.

(9) Opent de vijand het vuur, dan zal dit niet worden beantwoord; op korten afstand genaderd zijnde, moet in dat geval dadelijk tot den storm worden overgegaan.

(10) Gelukt de aanval, dan nestelen de troepen zich in het veroverd terrein vast en houden zij zich gereed tot het afweren van retours offensifs.

(11) De vervolging van den wijkenden vijand zal veelal tot het aanbreken van den dag worden uitgesteld.

125. (1) De verdediger zal zich vooral dan op het afweren van een nachtelijken aanval moeten voorbereiden, als de vijand reeds vóór het invallen van de duisternis tot nabij de stelling is opgerukt.

(2) Het verdient meestal geen aanbeveling zich onder die omstandigheden des nachts te beveiligen door in het voorterrein opgestelde afdeelingen van aanzienlijke sterkte, tenzij de vooruitgeschoven afdeelingen zich ter plaatse, waar zij zijn opgesteld, des nachts kunnen handhaven, bijv. als zij achter eene terreinhinderuis zijn geplaatst.

(3) Een nachtelijke terugtocht van eenigszins sterke afdeelingen op de stelling leidt zeer licht tot schromelijke verwarring, terwijl het vuur uit de hoofdstelling er door wordt gemaskeerd.

(4) Het meest doeltreffend is eene snelle en sterke bezetting der ingenomen stelling te verzekeren.

(5) In het voorterrein worden dus in den regel slechts kleine afdeelingen geplaatst, met het uitslui-

tend doel, om, door het uitzetten van luisterposten, 's vijands nadering te signaleeren en door het afgeven van schoten (zoo mogelijk door het ontsteken van moordslagen) die nadering aan de zich in de stelling bevindende troepen kenbaar te maken, terwijl voorts ook de patrouillegang in het voorterrein wordt versterkt.

(6) De hierbedoelde afdeelingen trekken bij het oprukken des vijands in vooraf bepaalde richting terug.

(7) In de stelling wordt voorts de richting voor het vuur van infanterie, artillerie en mitrailleurs op vooraf bepaalde terreingedeelten vastgelegd, terwijl ter belemmering van 's vijands bewegingen een zoo groot mogelijk aantal hindernissen moet worden gemaakt; overigens wordt den troep vergund te rusten; slechts de bevelhebber, de waarnemers en eene kleine gevechtsbezetting van de voorste linie waken.

(8) Elke afdeeling bepaalt zich uitsluitend tot het afslaan van den aanval op het haar toevertrouwde punt, in hoofdzaak door infanterievuur, dat als regel in den vorm van salvovuur en eerst op korten afstand wordt afgegeven.

(9) Waar de vijand doordringt, wordt hij door de bijzondere reserven met de bajonet teruggejaagd.

(10) Slaagt de vijand er in zich van een deel der stelling meester te maken, dan rukt de algemeene reserve geheel of ten deele op, om hem met het stootwapen terug te werpen, vóór hij zich heeft kunnen vastnestelen.

(11) De terugtocht wordt het best beschermd door den vijand op verschillende punten hinderlagen te leggen.

VII. OVERGANG TOT DEN TOESTAND VAN RUST NA HET GEVECHT.

126. (1) De partij, welke de nederlaag heeft geleden, zal vóór alles er naar moeten streven, zich van haren tegenstander los te maken en den veiligen terugtocht van hare troepen te verzekeren, alvorens aan deze de noodige rust te kunnen geven; voor haar zal derhalve, vooral bij krachtig nadringen van den vijand, van rust kort na den strijd geen sprake kunnen zijn.

(2) De partij, welke de overwinning heeft behaald, is uiteraard veel vrijer in hare handelingen; echter zal de behoefte aan rust nimmer afbreuk mogen doen aan de kracht, waarmede de vervolging moet worden ingezet en doorgevoerd.

(3) Is het gevecht onbeslist gebleven, dan zal, tengevolge van vermoeienis en uitputting, na het invallen van de duisternis dikwijls noodgedwongen tot den toestand van rust moeten worden overgegaan.

127. (1) De voor den overgang tot den toestand van rust te nemen maatregelen behelzen in de eerste plaats de voorziening in den veiligheids- en verkenningsdienst, de legering en de verpleging van de troepen; zij behooren zoo spoedig mogelijk ter kennis van de onderaanvoerders te worden gebracht, om noodeloos wachten of doelloos heen- en wedertrekken van troepenafdeelingen te voorkomen.

(2) De ter zake uit te vaardigen bevelen moeten de noodige aanwijzingen bevatten betreffende:

a. de legering van de verschillende korpsen of troepenverbanden en de door deze te nemen maatregelen voor de beveiliging en de verkenning;
b. de wijze van verpleging;
c. den bagage- en den algemeenen trein;
d. de standplaats van den A.B. en de aan te brengen verbindingen tusschen hem en zijne onderaanvoerders.

128. (1) De wijze van legering is in de eerste plaats afhankelijk van den afstand tot den vijand en den toestand, waarin deze na het gevecht verkeert; in de tweede plaats van de gesteldheid van het weer en van het terrein.

(2) Als regel zullen de troepen onder groepszeilen bivakkeeren, terwijl de nabijgelegen kampongs of woningen voor het onder dak brengen van staven, zieken en gewonden moeten worden benut.

(3) Wanneer de strijdende partijen, na een onbeslist gebleven gevecht, zich in hare stellingen handhaven, zullen de troepen in voorste linie in de gevechtsstelling moeten blijven en daar bij gedeelten kunnen rusten, terwijl zij, wat de verpleging betreft, in hoofdzaak zullen zijn aangewezen op het noodration, tenzij over kookwagens kan worden beschikt.

129. (1) Bij afzonderlijk bevel worden ter kennis van de onderaanvoerders gebracht de maatregelen, welke ten doel hebben de troepen wederom marsch- en slagvaardig te maken.

(2) Deze maatregelen omvatten de aanvulling van de munitie uit de gevechtstreinen en van deze laatsten uit de munitiecolonnes, de uitreiking van nieuwe

noodrations, de aanvulling van de verbruikte vivres der bagagetreinen uit den verplegingstrein, het vervoer en de verdere verzorging van zieken en gewonden, de regeling van het transport van gevangenen en van buit gemaakte goederen en de vervanging van verloren gegane paarden.

130. (1) De commandanten van staven, de bataljons-, eskadrons- en batterijcommandanten, zoomede de commandanten van zelfstandig opgetreden onderdeelen van deze troepenafdeelingen, moeten binnen 24 uur na afloop van een gevecht, zonder op elkaar te wachten, aan den naasthoogeren chef, onder wiens bevel zij aan het gevecht hebben deelgenomen, een gevechtsrapport (bijlagen I en II) indienen.

(2) De ontvangen rapporten worden — na voorgezien te zijn geteekend en c.q. te zijn voorzien van noodzakelijke opmerkingen en toelichtingen — in originali aan den naast hoogeren chef doorgezonden.

(3) Het verdient aanbeveling, de opstelling der troepen tijdens het gevecht met teekens als aangegeven op de bijlage III op eene schets aan te geven, waarbij voor de beschrijving wordt begonnen met den rechtervleugel van de eigen en met den linkervleugel van de vijandelijke troepen.

(4) Aan het gevechtsrapport wordt eene verlieslijst (bijlage IV) toegevoegd.

(5) Vóór alles moeten opgaven worden ingediend van de verbruikte en van nog benoodigde munitie, welke onmiddellijk moet worden aangevuld.

AANHANGSEL.

DE TAAK VAN DEN GENEESKUNDIGEN DIENST IN EN NA HET GEVECHT.

131. De geneeskundige dienst wordt uitgeoefend op:

a. verzamelplaatsen van gewonden op het gevechtsveld,
b. verzamelplaatsen voor marschvaardige lichtgewonden buiten het gevechtsveld,
c. hulpverbandplaatsen (Hp. Vn.),
d. hoofdverbandplaatsen (Hd. Vn.) en
e. in het veldhospitaal (V. H.).

132. (1) **Verzamelplaatsen van gewonden op het gevechtsveld** worden gevormd op last van de chefs der geneeskundige sectiën (G. Sn.) van de korpsen, welke in het gevecht komen, vóórdat verbandplaatsen zijn opgericht.

(2) De chef der G. S. geeft van de oprichting kennis aan den betrokken korpscommandant en aan den chef-arts.

(3) De dienst op deze verzamelplaatsen wordt uitgeoefend door personeel en met hulp van materiëel van de G. Sn. der in gevecht zijnde korpsen.

(4) De verzamelplaatsen moeten niet te ver verwijderd achter de vuurlinie zijn gelegen, op eene gemakkelijk bereikbare plaats, waar de gewonden niet blootstaan aan het op de vuurlinie afgegeven vuur.

133. (1) **Verzamelplaatsen voor marschvaardige lichtgewonden buiten het gevechtsveld** worden opgericht op last van den A. B., zoodra is te voorzien, dat

op de verbandplaatsen opeenhooping van lijders zou ontstaan.

(2) Gewonden, die, na verbonden te zijn, in den eersten tijd geen verdere behandeling behoeven en marschvaardig zijn gebleven, worden — voor zoover zij niet naar de strijdende troepen terugkeeren — onmiddellijk van de in **132** bedoelde verzamelplaatsen of van de Hp. V. rechtstreeks naar de verzamelplaats buiten het gevechtsveld gezonden.

(3) De chef-arts geeft aan de chefs der G. Sn. en der Hp. Vn. kennis van de oprichting van laatstbedoelde verzamelplaats.

(4) Lichtgewonden houden hunne wapens bij zich, doch geven — voor zoover zij niet naar hun korps terugkeeren — hunne munitie, behoudens enkele patronen, af.

134. (1) De commandant van eene brigade (zelfstandige troepenafdeeling) geeft het tijdstip aan, waarop en de plaats, waar eene hulpverbandplaats zal worden opgericht.

(2) In dringende gevallen kan de chef-arts bevel tot de oprichting geven onder verplichting, om den troepencommandant daarvan te berichten.

(3) Bij den aanval moet niet te spoedig tot de oprichting van Hp. Vn. worden overgegaan, om te voorkomen, dat de afstand tot de voorwaarts rukkende troepen allengs te groot zou worden.

(4) In eene voorbereide stelling moet tijdig het noodige voor de oprichting van de Hp. Vn. worden verricht.

135. De Hp. Vn. moeten gemakkelijk bereikbaar

en te vinden zijn, buiten het vijandelijk infanterievuur, zooveel mogelijk achter het midden der gevechtslinie en in de nabijheid van voldoend zuiver water liggen; zij mogen de beweging der troepen niet hinderen en moeten voldoende beschutting aanbieden tegen den invloed van het weer.

136. (1) De taak van de Hp. V. is het verzamelen der gewonden en het verleenen van de dringend noodige hulp, om hen naar de Hd. V. te kunnen vervoeren.

(2) Voor den dienst op de Hp. Vn. wordt gebruik gemaakt van het personeel en het materiëel, behoorende tot de G. Sn. en de verbandgroepen der troepen, voor welke de verbandplaats is bestemd.

(3) De lichtgewonden worden, na verbonden te zijn, naar hun korps teruggezonden c.q. naar de verzamelplaats buiten het gevechtsveld geleid.

(4) In den regel worden voor één of twee bataljons één en voor eene brigade niet meer dan twee Hp. Vn. opgericht.

(5) Voor de in vereeniging met infanterie strijdende wapens worden als regel geen afzonderlijke Hp. Vn. gevormd.

137. (1) Het bevel tot oprichting van eene **hoofdverbandplaats** wordt gegeven door den A.B.

(2) Wordt eene stelling in staat van verdediging gebracht, dan zal gelijktijdig de oprichting van eene Hd. V. worden voorbereid.

(3) Voor het tijdstip en de plaats van oprichting gelden de in **135** aangegeven beginselen, met dien

verstande, dat de Hd. V. moet zijn onttrokken aan het werkzaam artillerievuur.

138. (1) De taak van de Hd. V. is het verleenen van eene voorloopig voldoende hulp aan de gewonden, het verrichten van operatiën welke geen uitstel gedoogen, de verpleging van niet vervoerbare gewonden en het transport naar het V. H. of eene andere ziekeninrichting.

(2) De dienst op de Hd. V. wordt uitgeoefend door het personeel en met behulp van het materiëel der verbandsectiën, al dan niet aangevuld door dat der G. Sn. (c. q. van het V. H.).

(3) Voor afdeelingen ter sterkte van één of twee brigades wordt als regel slechts één Hd. V. opgericht.

139. (1) Het **veldhospitaal** wordt opgericht op last van den A.B., zoodra is te voorzien, dat verliezen van beteekenis zullen worden geleden en geen ziekeninrichting in de nabijheid van het gevechtsveld aanwezig is.

(2) Het V. H. moet volkomen buiten het bereik van het vijandelijk vuur zijn gelegen en zoowel met de Hd. V. als met de stationnaire ziekeninrichtingen door goede wegen zijn verbonden.

140. Alle vaste en tijdelijke ziekeninrichtingen te velde zoomede de verbandplaatsen en de transporten van zieken en gewonden moeten ten alle tijde de witte vlag met het roode kruis en daarnevens de nationale vlag duidelijk zichtbaar voeren; des nachts wordt aan deze vlaggen eene witte lantaarn met rood kruis toegevoegd.

141. (1) Nimmer mag worden verzuimd na een gevecht het gevechtsveld af te zoeken ten einde zekerheid te krijgen, dat niemand daarop zonder hulp en onbeschermd tegen plundering en mishandeling achterblijft.

(2) Het afzoeken geschiedt door personeel van den geneeskundigen dienst, bijgestaan door troependetachementen.

(3) Het begraven van de gesneuvelde militairen en van de op de verbandplaatsen overledenen heeft zooveel mogelijk tijdens het afzoeken van het gevechtsveld plaats.

BIJLAGEN.

BIJLAGE 1 (PUNT 130).

Brigade.
Bataljon.
Compagnie.
Escadron, peloton.
Sectie genietroepen.

RAPPORT van het gevecht op den _____ 19 .

1ste bevel ontvangen: waar: _____ te: _____ van: _____ om: _____

Uitvoering.

Bijzondere mededeelingen (betreffende het terrein, neventroepen, den vijand, c. q. beschoten doelen, enz.).

2de bevel ontvangen: waar: ____ te: ____ van: ____ om: ____

Uitvoering.

Bijzondere mededeelingen. (Hierbij o. a. te vermelden, welke afdeelingen des vijands men tegenover zich had, in welken toestand de vijand zich bevindt, welke richting hij bij den terugtocht heeft ingeslagen, enz.).

Te ____ den ____ 19 .

De ____

N.B. Van dezen vorm wordt afgeweken, indien de duidelijkheid (overzicht, volledigheid) van het bericht er schade door zoude lijden.

De aan het hoofd vermelde benaming van troepenafdeelingen, waarvoor bij invulling geen cijfer wordt geplaatst, moeten worden doorgeslagen.

BIJLAGE II (PUNT 130).

Brigade.
Divisie.
Batterij, Sectie.

RAPPORT van het gevecht op den ——— 19 .

Bevel ontvangen: waar: ———
te: ———
van: ———
om: ———

Uitvoering.

1ste stelling van ——— tot ——— uur $\frac{\text{v.m.}}{\text{n.m.}}$ (a. op schets).

Gesteldheid van het terrein; uitzicht: ———
Dekking: ———
Opstelling van den gevechtstrein: ———
Beschoten door: ———
Dekkingstroepen: ———

Doelen.

Wapensoort en formatie.	I	II	III
Waar opgesteld.			
Waarneming.			
Wijze van vuren.			
Duur.			
Afstand na inschieten			
Waarom gestaakt.			
Gedane schoten.			

2de stelling van ——— tot ——— uur $\frac{\text{v.m.}}{\text{n.m.}}$ (b. op schets).

Gesteldheid van het terrein; uitzicht: ———
Dekking: ———
Opstelling van den gevechtstrein: ———
Beschoten door: ———
Dekkingstroepen: ———

Doelen.

Wapensoort en formatie.	I.	II.	III.
Waar opgesteld.			
Waarneming.			
Wijze van vuren.			
Duur.			
Afstand na inschieten.			
Waarom gestaakt.			
Gedane schoten.			

3de stelling van ____ tot ____ uur v.m. / n.m. (c. op schets).

Gesteldheid van het terrein; uitzicht: _____.
Dekking: _____
Opstelling van den gevechtstrein: _____
Beschoten door: _____
Dekkingstroepen: _____

Doelen.

Wapensoort en formatie.	I.	II.	III.
Waar opgesteld.			
Waarneming.			
Wijze van vuren.			
Duur.			
Afstand na inschieten.			
Waarom gestaakt.			
Gedane schoten.			

Bijzondere mededeelingen.

_____

_____

_____

Te _____ den _____ 19 .

De _____

N.B. Als bij bijlage I.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

BIJLAGE IV (PUNT 130).

Brigade.
Bataljon.
Compagnie.
Eskadron, Peloton.
Divisie.
Batterij Sectie.
Sectie genietroepen.

VERLIESLIJST voor den _____ 19 .

Staven, Korpsen en Onderdeelen.	Dood.			Verwond.			Vermist.			Totaal		
	Officieren.	Minderen.	Paarden.	Officieren.	Minderen.	Paarden.	Officieren	Minderen.	Paarden.	Officieren.	Minderen.	Paarden.
(In volgorde van de Ordre de Bataille te vermelden).												
Totaal Generaal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1. Van de gewonden zijn bij den troep gebleven:
   ____ officieren,
   ____ minderen,
   ____ paarden.
2. Van de vermisten zijn vermoedelijk dood:
   ____ officieren,
   ____ manschappen.
3. Er zijn verloren gegaan:
   ____ vuurmonden, door _____
   ____ munitiewagens, door _____

4. Namen der officieren en Europ. minderen (1), die in de verlieslijsten zijn vermeld als:

dood: gewond: $\left(\frac{z = \text{zwaar}}{l = \text{licht}}\right)$ vermist:

5. Verliezen van den vijand:

1e. Aantal gemaakte gevangenen:
officieren (wapensoort en rang),
minderen,
paarden.

2e. Veroverd geschut, vaandels enz.

Te _____ den _____ 19 .

De _____

(1) De namen der niet-Europ. minderen afzonderlijk en zoodra mogelijk.

N.B. Bij geringe verliezen kan met eenvoudige nominatieve opgaven worden volstaan.

Van de gesneuvelde en overleden militairen wordt in een daartoe bestemd register volgens onderstaand model aanteekening gehouden

Die aanteekening geschiedt, voor zoover betreft militairen, die niet in eene ziekeninrichting zijn opgenomen, w.o. ook te verstaan, die op het gevechtsveld of op eene verbandplaats overlijden:

bij het hoofdkwartier en bij de staven van zelfstandige brigades, door de chefs der sectiën van het hoofdkwartier en door de chefs der staven der brigades;

bij de staven der bataljons en afdeelingen, door de betrokken commandanten;

bij de infanterie, door de compagniescommandanten;

bij de cavalerie, door de eskadronscommandanten;

bij de artillerie, door de batterij- of compagniescommandanten;

bij de genie, door de compagniescommandanten;

bij de detachementen, door de detachementscommandanten.

Benaming van Korps, Ziekeninrichting of plaats.

LIJST van gesneuvelde en overleden militairen van _____ tot _____ 19 .

Alg. Std. No.	Staven.	Bataljon	Eskadron, Compagnie of Batterij.	Namen en Voornamen.	Rangen.	Laatste woonplaats.	Datum van overlijden of sneuvelen.	Verwonding.	Ziekte.	Ongeval.	Door welk soort wapen.	Aan welk lichaamsdeel.	Paraaf van den Officier van Gezondheid (1).
											Bl. W. = Blanke wapenen. G. = Geweer. Gt. = Geschut.	Hd. = Hoofd. O. = Onderlijf. R. A. = Rechterarm. B. = Borst. Hs. = Hals enz.	

(1) Deze kolom behoeft op de extracten niet te worden ingevuld.

Bijlage III. *(punt 130).*

TEEKENS VOOR SCHETSEN

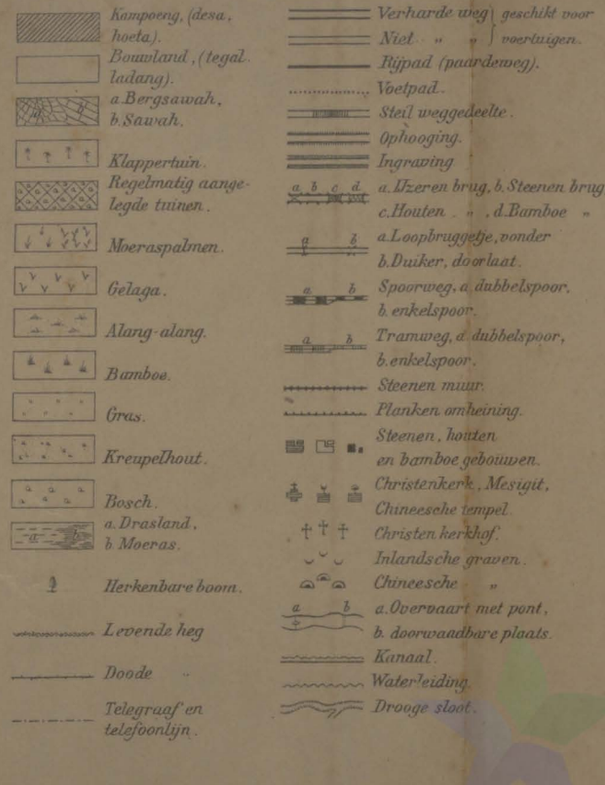

Verkortingen.

P.	Pisang.	H.	Halte.	WH.	Wachthuis.
Sr.	Suikerriet.	S.	Stopplaats	St.b.	Steenbakkerij.
Sh.	Sirih.	St.	Station.	Kbr.	Kalkbranderij.

TEEKENS VOOR TROEPEN.

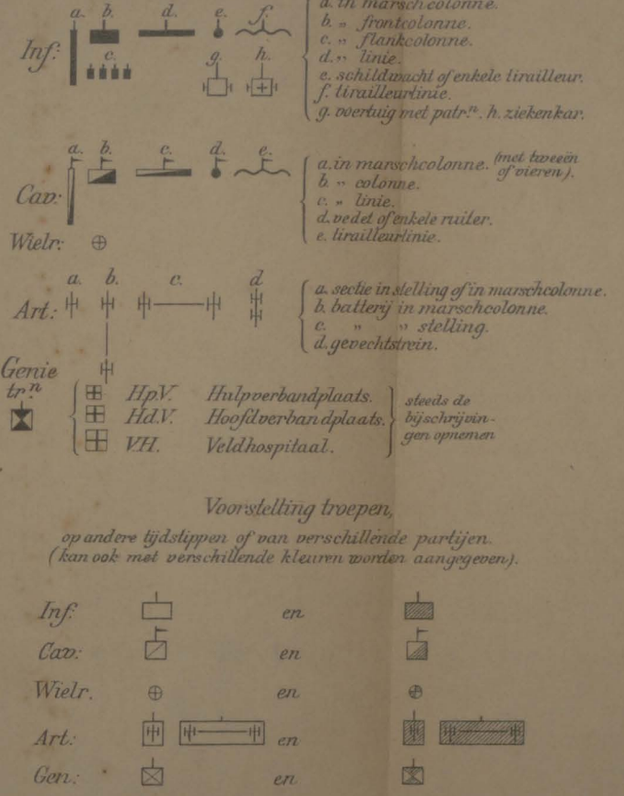

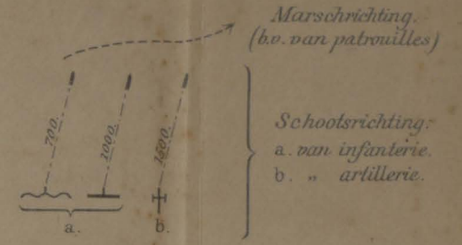

TEEKENS VOOR TREINEN.

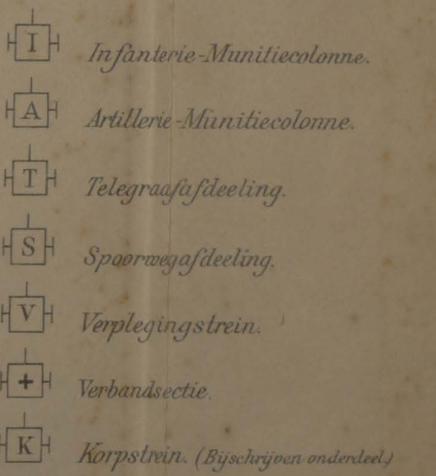

N.B. Bij troepen aanduiding sterkte door bijschrijving volgens §10.
Bij treinonderdeelen sterkte bijschrijven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL